

TOT EL QUE AVUI ET SOSTÉ DEMÀ ES POT TRENCAR

Les persones sense llar a Barcelona

Pseudònim: Mafalda

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

1. EL FENOMEN SENSE LLAR A BARCELONA

1.1 Introducció	1
1.2 Característiques	2
1.3 Trets principals	3
1.4 Factors causals d'exclusió social	10
1.5 Fases del procés de desarrelament i desestructuració personal	12
1.6 Canvis en el mot que designa la gent que viu al carrer	12

2. LES ENTITATS SOCIALS I EL FENOMEN SENSE LLAR

2.1 Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar	15
2.1.1 Campanya "Imagina un 2015 sense ningú al carrer"	16
2.1.2 Recomptes nocturns a la ciutat de Barcelona	17
2.1.2.1 Diagnosi 2008	18
2.1.2.2 Diagnosi 2011	21
2.2 Serveis Socials de l'Ajuntament	23
2.3 Altres Fundacions	26
2.3.1 Fundació Arrels	26
2.3.1.1 Una llar per a les persones sense llar: <i>Llar Pere Barnés</i>	28
2.3.2. Centre d'Acollida Assís	28
2.3.3 Fundació Mambré	29
2.3.4 Altres	31

3. TREBALL DE CAMP

3.1 Entrevistes	32
3.1.1 Entrevista a una treballadora social de la Fundació Arrels	32
3.1.2 Entrevista a un educador social del Projecte Sostre	35
3.1.3 Entrevista a un voluntari de la Fundació Arrels	40

3.1.4 Entrevista a una voluntària del Projecte Sostre	42
3.2 Enquestes	46
3.2.1 Quin dels mots següents creus que és el més adequat per anomenar la gent del carrer?	48
3.2.2 Qui creus que hauria d'assumir la responsabilitat de solucionar aquest problema?	49
3.2.3 Coneixes alguna entitat que es dediqui a ajudar aquestes persones?	50
3.2.4 Quin creus que és el principal objectiu d'aquestes entitats?	51
3.2.5 Creus que la majoria són alcohòlics o consumeixen altres tipus de drogues?	52
3.2.6 Algun cop has pensat que la causa era la falta de responsabilitat o d'immaduresa?	53
3.2.7 Alguna vegada, en veure aquestes persones al carrer, has sentit... ..	54
3.2.8 Algun cop has fet alguna cosa per ells? Quina?	55
3.2.9 Creus que la classe social a la que neixes pot influenciar o donar possibilitats d'acabar en aquesta situació?	56
3.2.10 Penses que és més probable que les persones que formes aquest col·lectiu tinguin estudis elementals o estudis superiors?	57
3.3. Diari del voluntariat amb els sense llar	58
- 27 d'Octubre de 2011	58
- 8 de Novembre de 2011	59
- 30 de Novembre de 2011	61
- 3 de Desembre de 2011	64
- 9 de Gener de 2012.....	65
- 18 de Gener 2012	67
4. CONCLUSIÓ	69
5. VALORACIÓ I AGRAÏMENTS	71
6. BIBLIOGRAFIA	74
7. ANNEXOS	
3.1 Annex 1. Entrevista a un ex-usuari	1
3.2 Annex 2. Documents del Diagnosi 2011	3

3.3 Annex 3. Articles d'interès	11
3.4 Annex 4. Enquestes	19

INTRODUCCIÓ

El tema principal del meu treball és el de les persones sense llar. He escollit aquest tema perquè aquest col·lectiu de gent forma part d'un sector de la nostra població que està exclòs socialment i perquè en els últims anys el percentatge de gent que viu al carrer ha anat augmentant cada vegada més. Crec que és un problema molt greu que mereix atenció i per sobre de tot molta dedicació per intentar minimitzar-lo.

A part d'això, sempre m'ha afectat la gent que es troba en aquestes circumstàncies i he cregut convenient estudiar i informar-me sobre un tema que m'interessa i sobre el qual puc aprendre moltes coses però, sobretot, identificar els prejudicis que crec que gran part de la ciutadania tenim en relació a la gent que viu al carrer.

D'altra banda, cal esmentar que un factor que em va fer tirar endavant el projecte va ser el fet de conèixer l'existència d'una fundació dedicada a la gent sense llar, la Fundació Arrels, i que el meu tutor també tingués relació amb altres entitats i/o projectes que treballassin per a l'ajuda de la gent que viu al carrer.

Com he dit, el meu objectiu principal és aprendre moltes coses sobre aquest col·lectiu: quin perfil té, quins factors els han portat a trobar-se en aquesta situació, com se'n surten vivint al carrer... i si realment són tant semblants als estereotips que la resta de persones ens fem quan no els coneixem de res. Aquesta part, que és la més teòrica, la completaré amb diferents estudis i informes, ja que proporcionen una gran quantitat de dades interessants que transmeten molta informació. Entre d'altres, la més rellevant és que hi ha molts més homes que dones.

També tinc un gran interès per saber quina és la funció fonamental de les entitats que ajuden a aquestes persones, com treballen amb elles i què volen aconseguir. El primer pas serà documentar-me sobre els seus objectius i la metodologia que segueixen, i posteriorment, faré unes entrevistes a diversos treballadors i voluntaris per conèixer de primera mà, les seves explicacions i opinions. Saber a com treballen exactament, quins motius els han portat a dedicar-s'hi i quin tracte tenen amb els sense llar.

Per últim, m'agradaria fer un petit estudi sobre els prejudicis que tenim actualment la població de Barcelona en relació les persones sense llar. Vull tenir molt clar quina és la idea que cadascú té de la gent del carrer, què sentim, què en pensem i sobretot, què fem per impedir que el percentatge segueixi creixent.

Per fer-ho, passaré una enquesta el màxim de completa, per tal d'obtenir el màxim d'informació i el més diversa possible.

Perquè els resultats siguin complets distribuiré les enquestes a cinc franges d'edats diferents i observaré si realment hi ha diferències o similituds entre els seus pensaments i coneixements. També hi haurà distinció entre si són homes o si són dones, ja que m'interessa saber si el sexe masculí opina d'una manera determinada i el

femení d'una altra, o si per contra, el sexe no té res a veure. A continuació, la resta de preguntes que constaran a l'enquesta seran d'opinió i experiència personal.

Entre els diferents objectius que m'he marcat, m'agradaria saber si la meva hipòtesi és correcta o no. Està demostrat que hi ha molts més homes sense llar que dones. **La meva hipòtesi és que normalment, els homes no senten que tinguin tants lligams. A més, solen fugir dels problemes enlloc d'enfrontar-s'hi i un lloc al que recorren sovint, és el carrer. En canvi, les dones, no fugen, queden submises a casa. És per això que tenen tantes dificultats per declarar que reben maltractaments. D'altra banda, tinc la sensació que les dones busquen qualsevol alternativa abans d'acabar al carrer, a diferència dels homes que no lluiten tant per aconseguir el que els interessa i es rendeixen abans creient que el carrer és l'únic que els acull.** Sigui com sigui, no m'agrada generalitzar ni parlar sense saber, per tant, m'agradaria arribar a conèixer quin és el motiu pel qual hi ha aquesta diferència.

La meva segona hipòtesi és que **la gent té prejudicis envers aquest col·lectiu.** M'agradaria establir relacions entre el que jo penso i el que pensa la gent, és a dir, el que reflecteixin les enquestes, que serà, a petita escala, una aproximació a la seva opinió respecte aquest tema. Crec que cada vegada més, la gent comença a estar bastant conscienciada de la situació que viuen moltes persones del carrer, però tot i així, encara hi ha moltes persones que culpen a les pròpies víctimes, que no són empàtics i que sobretot, que no fan res per ajudar-los o per evitar que persones properes acabin en aquesta situació.

Així doncs, el treball queda estructurat en dos grans blocs. El primer, la part teòrica, comprèn el perfil i els trets característics dels sense llar, i per altra banda informació d'algunes entitats que treballen per aquest grup de gent.

El segon bloc és la part pràctica que està compost per una enquesta i les seves conclusions sobre els prejudicis d'unes cent trenta persones, per les entrevistes de treballadors socials i voluntaris d'algunes entitats, un diari de la meva experiència amb els sense llar com per exemple, participar en el recompte de sense llar en una nit amb la XAPSELL, una visita a la fundació Sostre, a alguns albergs de la ciutat...

Finalment posaré fi al treball amb unes conclusions que espero que donin resposta a les meves hipòtesis.

Espero gaudir molt realitzant aquest treball i que per sobre de tot adquireixi nous coneixements, canviï la meva visió de veure la vida i aprengui a valorar el tinc.

1. EL FENOMEN SENSE LLAR

1.1 Introducció

Sovint ens preguntem quines són les causes que motiven una marginació tan extrema, com és la de no disposar d'un sostre per dormir, però l'exclusió residencial és insuficient per entendre la problemàtica del col·lectiu de persones sense llar, i cal contextualitzar-la a partir de conseqüències generades per les transformacions econòmiques, laborals, familiars, culturals i polítiques pròpies del cicle capitalista dels darrers trenta anys, que ha provocat un augment del nombre de persones excloses del sistema. Qualsevol procés que dificulti l'accés a un allotjament digne, estable i segur, comporta dèficits d'integració social, és a dir, traves al ple desenvolupament de la ciutadania.

El concepte d'exclusió social es refereix a un procés dinàmic i multidimensional segons el qual els individus i determinats col·lectius es veuen subjectes a situacions de privació múltiple, la qual afecta l'accés als recursos i béns materials, a la formació i a la informació, a la participació social i cultural, però que també incideix en l'àmbit dels afectes més pròxims, en l'àmbit del compromís associatiu i polític i, en conseqüència, té un impacte clau sobre el desenvolupament dels drets socials i constitucionals bàsics.

Els experts coincideixen en assenyalar que en l'origen del fenomen sense llar ens trobem situacions de risc o vulnerabilitat de naturaleses múltiples: econòmica, institucional, de salut, psicològiques, familiars, que poden acabar convertint-se en "esdeveniments vitals estressants". Però hi ha un consens entre estudiosos a l'hora de determinar que allò que condueix a una situació sense llar no és un únic esdeveniment sinó la convergència i la interacció d'alguns o de molts factors causals. És difícil destriar i construir sociològicament la dinàmica d'un procés multi causal i multidimensional com és el d'esdevenir una persona sense llar.

Barcelona és, sens dubte, la població catalana amb major nombre de persones sense llar. El principal indicador és el nombre de persones diferents ateses pels equips d'inserció, equips centrats exclusivament en el treball amb persones sense llar. Hi ha, però, dos indicadors més significatius: l'acolliment nocturn i els menjadors socials de l'Ajuntament. En els dos casos s'indiquen les places ofertes i el nombre de persones diferents ateses.

L'enquesta de l'INE del 2003 detecta un total de 619 centre d'atenció a persones sense llar, inclosos aquells que ofereixen servei d'allotjament, restauració i altres serveis (educatius, formatius, assistencials) que permetin establir un contacte personal amb l'usuari. A Catalunya en són 57 i és la segona comunitat autònoma amb major nombre de centres, sent Andalusia la que ocupa el primer lloc.

1.2 Característiques

Les **característiques** bàsiques i principals de la població sense sostre són:

- Inexistència o greu inestabilitat en l'habitatge.
- Pràctica de la itinerància en major o menor intensitat.
- Desvinculació del mercat laboral o vinculació molt precària.
- Escassa o nul·la existència d'ingressos econòmics.
- Relacions familiars i socials febles o inexistents; solitud i aïllament social.
- En ocasions, presència de consum d'alcohol o altres substàncies generadores d'addicció psicopatologies i malalties orgàniques cròniques.
- Hàbits d'higiene i cura personal inexistents o molt febles.
- Manca de reconeixement de la pròpia situació.
- Poca o nul·la capacitat per sortir-se'n sense suport.
- Manca de demanda d'atenció (si en fan, dificultats d'adherència a la intervenció).

El **perfil tradicional** d'una persona sense llar és:

- Home
- Edat adulta i avançada
- Solter
- Amb problemes d'alcoholisme
- D'origen social desafavorit i de baix nivell formatiu i educatiu

El **nou perfil** de les persones sense llar és:

- Home adult separat o divorciat
- Home jove amb problemes familiars
- Homes i dones joves i adults drogoaddictes o ex drogoaddictes
- Dones joves i adultes que han patit maltractaments, separacions o divorcis de major nivell educatiu i cultural
- Malalts mentals
- Immigrants

1.3 Trets principals

- Sexe:

Pel que fa al sexe, la diferència entre l'un i l'altre és molt pronunciada, ja que es tracta d'un problema que afecta essencialment als homes en una proporció que és gairebé de cinc a un.

D'alguna manera, els homes tenen la necessitat de fugir de casa i refugiar-se al carrer quan apareixen els problemes, mentre que la dona roman a casa. El caràcter de fugida d'una banda, i la convicció que en determinades circumstàncies és una sortida digna per a un home, a diferència de la dona, que cal que trobi la manera de resignar-se a conviure fins i tot en les pitjors condicions (violència, maltractament...) abans que "veure's al carrer".

Molt probablement, també col·labora en aquest resultat final, el mateix funcionament de la xarxa d'emergència, que reserva amb més facilitat un lloc sota sostre a una dona sense llar que no pas a un home, si deixem a una banda el cas dels centres de dones maltractades, en què òbviament el 100% són dones. La dona, abans de trobar-se al carrer busca un lloc on quedar-se i pel que fa a la xarxa d'allotjaments d'emergència la dona té més facilitat d'accedir a pisos proporcionats per entitats o organismes públics, pensions i centres d'internament. Aquests són altres factors que fan que la presència de la dona al carrer disminueixi en relació a un nombre en cas que s'atenguessin totes.

- Edat:

Pel que fa a l'edat, l'enquesta de l'INE (Institut Nacional d'Estadística) ens ofereix la dada d'una mitjana de prop de 37,9 anys així com un tram d'edat modal situat entre 30 i 44 anys. No es pot menysprear que una bona proporció siguin joves menors de 30 anys, fet que sens dubte indica una infància plena de dificultats i una complicada incorporació al mercat de treball i a la vida adulta independent. En canvi, la presència de persones d'entre 45 i 64 es redueix i la de més de 65 anys és merament testimonial. Aquest fet vol dir dues coses: de primer, com més de difícil sobreviure al carrer -els estudis sobre mortalitat entre gent que viu sense sostre, a partir de l'edat mitjana en què mor la gent que viu al carrer, ens indiquen un escurçament de l'esperança de vida de gairebé trenta anys- i després, l'absència de majors de 65.

- Estructura familiar:

La gent sense llar és gent que està sola (encara que potser no tant com es sol pensar), de manera transitòria o sostinguda en el temps. Un percentatge molt petit diu que està casat o en parella. La resta estan sols, bé perquè mai s'han arribat a casar i establir una família de destinació o bé perquè se'ls ha trencat.

Els processos de marginació tenen sovint causes associades amb la pèrdua o el trencament de xarxes relacionades que juguen un paper importantíssim de suport als individus. L'absència d'aquestes xarxes o la seva incapacitat per engegar mecanismes d'ajut vers els individus que les integren, accelera els processos de marginació, que poden tenir l'origen en altres causes.

D'aquestes xarxes, la més important pel gran nombre de funcions que aglutina, és la dels parents. És significatiu contrastar l'existència i relació dels usuaris amb la família per evidenciar el grau d'importància que l'absència de la família, com a grup de suport, té en la història de cada persona.

Les relacions familiars és un dels aspectes més difícils per parlar-ne amb els usuaris. Sovint el trencament amb la família per motius derivats de situacions d'enfrontament fa que els usuaris no vulguin abordar d'una forma directa el tema o simplement no vulguin oferir-ne cap informació.

Quan parlem de les famílies de les persones sense llar ens podem referir a la família nuclear, o bé a la família extensa:

- **Família nuclear:** entenem el cònjuge de l'usuari i els seus fills. En el cas que aquest sigui solter o no hagi viscut mai en parella, la família nuclear la componen els seus pares i els germans.

Segons uns estudis realitzats, s'ha arribat a saber que poc menys d'una quarta part d'aquestes persones afirmen tenir família nuclear i que, d'aquestes, menys de la meitat declaren tenir-hi relació. Cal dir que aquestes relacions no impliquen en cap cas convivència i no tenen periodicitat.

- **Família extensa:** es refereix als parents ascendents i laterals en el cas de les persones casades (pares, germans...) i només els parents laterals en el cas de les persones solteres (oncles, nebots...). Igual que en el cas anterior, una quarta part afirma tenir família extensa però poques d'aquestes persones mantenen relacions amb la família.

A més de l'estructura familiar, també és de gran importància conèixer l'estat civil de cada individu i les relacions familiars que té.

A partir de les dades d'alguns documents, sabem que el col·lectiu més nombrós és el de solters, que comprèn més de la meitat del grup. El segon lloc el prenen els separats, seguits dels divorciats. D'altra banda, hi ha un petit conjunt de persones que estan casades i la gran majoria afirmen no tenir contacte amb la parella o bé que la relació es dona de manera circumstancial. Cal destacar també, que hi ha dones en estat d'embaràs i un elevat nombre de dones amb menors a càrrec. I no només dones, sinó que també podem trobar alguns homes que es fan càrrec d'un o varis menors.

- **Nivell d'instrucció i professió**

A partir de les dades extretes del projecte "El cel per teulada", podem informar-nos sobre el nivell d'instrucció de les persones sense llar. Aquest apartat sovint és sorprenent per a moltes persones, ja que hi ha aspectes que normalment no concorden amb la idea general de *persona del carrer*, com per exemple el fet que un 10% de les persones que es troben en aquesta situació tinguin el BUP i el COU i que, a més, hagi fet una Formació Professional. I no només això, sinó que fins i tot hi ha algunes persones que tenen estudis universitaris; això sí, el grup és molt reduït. D'acord amb les dades del 2005 de la Fundació Arrels, podem afirmar que el 65% tenen estudis secundaris i que el 13,3% en tenen de superiors.

D'altra banda, també hi ha dades que són molt inesperades perquè reflecteixen informació amb la qual no estem acostumats a trobar-nos al nostre país. Estem parlant de l'analfabetisme, una realitat de la que no en som gens conscients. El percentatge no és gaire elevat però la qüestió és que existeix, i això és el més important.

- **Situació laboral**

En relació a la situació laboral, podem dir que les persones sense llar no acostumen a ser les més afortunades en tenir una feina i un salari regular.

Segons l'enquesta de l'INE, en una aclaparant proporció són aturats, gairebé tres quartes parts del total. Si a aquesta enorme quantitat hi sumem els inactius d'estar jubilat, en situació d'invalidesa o d'altres causes, hi ha una població severament marginada del mercat de treball i amb poques possibilitats d'obtenir prou mitjans per pagar l'allotjament. Tot i així, en resta una petita quantitat que declara tenir feina tot i no tenir llar. Aquests poden haver quedat en exclusió residencial per diverses raons però el fet és que tinguin la feina que tinguin, aquesta no els proporciona els mitjans necessaris per mantenir un habitatge.

Les feines més freqüents han estat distingides en tres àmbits.

En el primer lloc apareix el comerç i l'hostaleria, ja que en temporades altes es fan molts contractes i gent que està sense feina firma un contracte temporal. En segon lloc hi ha la construcció, ja que és una professió no gaire agraïda i que l'acostumen a fer persones amb necessitats econòmiques i que no exigeixen condicions gaire estrictes. I per acabar, en tercer lloc, hi trobem l'àmbit dels transports i les comunicacions.

Cal destacar per altra banda, que hi ha un nombre bastant elevat de dones, generalment, que es dediquen al servei domèstic i de neteja. Per una altra part, existeix un grup molt reduït de persones que declaren no haver treballat mai, ja sigui per manca d'oportunitats, per impediments físics o psíquics... I, en contraposició, és important de saber que existeix un altre grup que fa temps que no treballa i tenen molt interès en trobar feina.

Aquests sectors es caracteritzen generalment per la temporalitat i/o l'absència dels contractes, fet que no permet fer unes excessives previsions de futur.

- Inestabilitat residencial

El problema de les persones sense llar es deu essencialment a la seva situació residencial i no tant als problemes personals que poden acumular els afectats (que sens dubte hi influeixen però, per si mateixos, no haurien d'implicar per res viure sense sostre). A més, l'oferta d'allotjament que reben la xarxa d'atenció és molt inestable i precària. Una part considerable d'usuaris d'albergs no considera la possibilitat de dormir-hi estabament, per la qual cosa, han d'alternar les nits a l'alberg amb les nits en un parc, un banc, un caixer, un edifici ocupat...

Ara per ara, considerada en conjunt, l'oferta d'allotjament que es posa a la disposició de les persones sense llar a Espanya està marcada per la inestabilitat residencial i la precarietat; precisament allò que es pretén combatre.

- Lloc d'origen:

El 1995 la gran majoria de les persones d'aquest col·lectiu, aproximadament un 80%, van néixer a Espanya. Una gran part eren nascuts a Catalunya i per ser més exactes, cal dir que la gran majoria eren van néixer a Barcelona ciutat. Tot i això, també era força elevat el nombre de persones de la resta de l'estat espanyol a causa dels moviments migratoris que van haver-hi els anys seixanta. D'aquestes, les nascudes a Andalusia eren les més representades. Els ciutadans europeus representaven la meitat dels estrangers, seguits pels africans i com a grup minoritari hi havia els estrangers que provenien d'Amèrica i d'Àsia.

En canvi segons un estudi que es va fer el 2005, entre els espanyols i els estrangers no hi havia tanta diferència, ja que els nascuts al país formaven un 51,8% i la resta, és a dir, un 48,2% eren estrangers. D'aquest segon grup, hi havia un elevat nombre d'immigrants de Sud-Amèrica, de l'Àsia i del continent africà, a diferència de deu anys anterior en què la gran majoria procedien de la mateixa Europa.

Actualment, tan sols una mica més de la meitat són espanyols. Estar sense llar avui a Espanya afecta sobretot els estrangers, el 59% dels quals fa menys de tres anys que resideix a l'Estat espanyol.

En la majoria de casos és gent que està en les primeres fases del seu projecte migratori i que no disposa de xarxes de suport suficients en la societat de destinació, o fins i tot es tracta de persones que travessen períodes en què han de fer un ús estratègic de la xarxa de serveis, destinada a la població més pobra (albergs, menjadors...) per cobrir les necessitats més bàsiques o per abaratir costos de permanència entre treballs estacionals i de temporada.

En tot cas, la condició d'estranger actua com un element més per afegir a la llista de circumstàncies excloents que es donen entre la gent sense llar. Per això no és gens estrany que el percentatge d'estrangers torni a créixer. Entre aquests darrers, l'enquesta de l'INE va detectar un percentatge del 54% d'estrangers.

- Localització i mobilitat al carrer:

Mesurar el temps que porten els individus al carrer és molt difícil, ja que a vegades les declaracions dels usuaris no fan referència a l'inici del seu període d'instabilitat. S'ha calculat que la mitjana de temps al carrer dels individus és de 5 anys i mig aproximadament; tot i que el valor més freqüent per a la majoria d'usuaris és de dos anys. Com sempre, hi ha algunes excepcions que ja sumen els deu anys en aquesta situació.

En molts casos el contacte es du a terme en zones de trànsit, és a dir, zones que utilitzen temporalment els usuaris, com per exemple territoris on s'ubiquen menjadors socials, robbers, parròquies que ofereixen aliments, zones amb mercats i botigues de segona mà o drapaires. La localització del primer contacte no sempre es correspon amb la zona utilitzada com a dormitori o freqüentada per l'usuari.

Tal i com s'ha pogut, s'ha fet una aproximació al que seria la distribució de les persones sense llar a Barcelona. En aquesta es pot veure la importància quantitativa de Ciutat Vella i de l'Eixample enfront d'altres districtes. Del primer, cal concretar que la gran majoria dels casos s'han trobat al barri del Raval i que, per altra banda, la majoria dels casos contactats a l'Eixample, han estat detectats a l'esquerra d'aquest districte.

Un altre districte destacat per la gran quantitat d'aquestes persones és Sant Martí. La totalitat de casos contactats en aquesta zona es localitzen als barris del Clot i la Verneda, però amb més intensitat al primer.

D'altra banda, podem fer la comparació amb la distribució dels sense llar l'any 2005 amb les dades de l'INE.

L'Eixample i Ciutat Vella segueixen sent els dos districtes de Barcelona amb més pernoctacions de persones sense sostre. En canvi, a Sants-Montjuïc i Sarrià-Sant Gervasi, en els dos districtes amb les zones verdes més grans de la ciutat, la proporció de població sense sostre es troba en un punt mitjà entre el pes demogràfic i territorial, en el cas de Sants-Montjuïc, i de l'ordre del pes demogràfic a Sarrià-Sant Gervasi.

De la mateixa manera, a Sant Martí la població de persones sense sostre és d'un ordre aproximat tant al pes demogràfic que representa el districte com al territorial. Finalment, els districtes de Gràcia, Sant Andreu, Horta-Guinardó i Nou Barris compten amb una població de persones sense sostre sensiblement inferior tant a la proporció que els correspondria per població total com per superfície.

Pel que fa a la distribució de les persones sense llar segons el tipus de localització difereix entre els districtes. Així, els caixers automàtics són el tipus de localització majoritari a l'Eixample, el districte amb un major nombre de persones sense sostre, i a

Sarrià-Sant Gervasi, on gairebé la meitat de les persones identificades estaven pernoctant en un caixer. Per contra, a Ciutat Cella, el segon districte amb més persones, la presència d'aquestes en caixers és pràcticament marginal, el que pot respondre tant a diferències en el tipus de població sense sostre com una major propensió de les entitats financeres a tancar els caixers de nit. A Sants-Montjuïc, on hi ha els parcs amb més pernoctacions de Barcelona, i a Sant Martí, els parcs són el tipus de localització majoritari, seguits en els dos casos pels caixers.

Segons aquesta darrera variable, podem agrupar tots els subjectes en tres grans grups:

- **Mobilitat interciutats:** conté, generalment, joves sense lligams familiars o amb unes relacions molt deteriorades i/o persones en recerca de treballs estacionals en el sector agrari i el sector de l'hostaleria sobretot. Conta amb un nombre molt elevat d'estrangers.

- **Mobilitat a la ciutat:** aglutina persones acabades d'arribar a la ciutat i que encara no hi han trobat un espai propi i estableixen circuits en funció dels recursos existents a cada territori i les relacions personals establertes amb d'altres persones de característiques similars a les seves.

- **Establerts en un districte:** comprèn persones que porten temps a la ciutat i que fixen la seva ubicació a un districte preferent en funció de les aportacions que aquest territori pot fer a les seves necessitats.

- Tipologies de situacions al carrer

Les persones soles: estan prioritàriament en la fase inicial de desestructuració personal. D'aquests, entre un 20% i un 30% pateixen problemes de salut.

Els assentaments de grups itinerants: es troben en zones que, per les seves característiques urbanístiques, permeten la instal·lació de grups més nombrosos amb vinculació o no entre ells. Són majoritàriament població d'origen galaicoportuguès i romanès. El volum de persones localitzades dins d'aquests tipus d'assentaments representa el 24% del total de la població detectada a carrer durant l'any 2005.

Els nuclis familiars en situació d'exclusió: hi ha hagut un augment de demandes d'atenció a famílies en situació d'exclusió social intensa, que, tot i no tenir les característiques de la població sense sostre clàssica, sí que presenten problemes d'habitatge, d'atur de llarga durada i de desestructuració a nivell relacional i d'habilitats domèstiques, i que per tant requereixen d'un abordatge específic més enllà de l'atenció social primària.

- Salut

Viure sense sostre és força perillós per a les persones sense llar. Els dèficits de salut són molt elevats i estar-se al carrer amb tot el que implica, comporta seriosos handicaps per accedir al sistema de salut en igualtat de condicions que la resta de ciutadans per més universalista que sigui en la concepció. De fet, segons l'enquesta de l'INE, només el 67% de les persones sense llar disposa de targeta sanitària.

Quan es viu en un parc o en un banc, la relació amb el metge de capçalera s'interromp o no existeix, els medicaments es tornen inaccessibles i, sobretot el règim de cures que requereix tota malaltia es torna impossible.

Finalment, la dificultat per seguir una dieta saludable i el fet de no poder rentar-se i descansar com cal esdevé un factor que contribueix a degradar les condicions de vida i la salut de les persones sense llar. En aquest sentit, un dels aspectes més negatius és la manca crònica de son, que naturalment afecta la manera especial dels que viuen al carrer. La majoria dorm, de mitjana, 6 o menys hores i gairebé una quarta part només dorm entre una i quatre hores diàries.

- Antecedents psiquiàtrics i drogodependències

Contràriament al que es pensa la gran massa de la societat, és un nombre bastant reduït el de les persones sense llar que tenen antecedents psiquiàtrics, és a dir, que han estat o estan en tractament psiquiàtric. D'aquest grup, la majoria han rebut tractament farmacològic i psicològic i el restant han rebut només tractament farmacològic.

Un dels capítols que més sovint contribueixen a deteriorar la imatge de les persones sense llar entre la ciutadania és la pràctica identificació, sense cap evidència empírica que la sostingui, amb alcohòlics i "drogoaddictes". Segons les dades que recull l'INE, que essencialment coincideixen amb altres estudis autonòmics i locals, el 41% no consumeix alcohol, i un 36% ho fa només de manera espontània, mentre que a la pregunta sobre si mai havien consumit drogues (al llarg de la vida) "només" responia afectivament el 41% dels entrevistats. Els que diuen haver consumit drogues al llarg de la seva vida són el 37% aproximadament, entre la població albergada (sense casa) i ascendeixen fins el 49% entre la gent que viu al carrer.

L'alcohol és la substància més consumida; probablement perquè és la més econòmica i la de més fàcil accés. A més, permet una temperatura corporal més o menys agradable en estacions de l'any fredes i plujoses. L'heroïna i la cocaïna tenen certa incidència però en un menor percentatge. També s'hi poden afegir les addiccions als fàrmacs, al haixix i a la marihuana.

- Import i font d'ingressos

Gràcies a les dades cedides per la Fundació Arrels podem conèixer quin és l'import total aproximat del que disposa una persona sense llar que viu al carrer i també com els aconsegueix.

Per una part, hi ha les persones els ingressos de les quals provenen de la seva pròpia activitat: treball, venda d'objectes, prestació de petits serveis... A altres els provenen de l'entorn proper: la família, els amics, els coneguts... i també hi ha qui els aconsegueix de la mendicitat que practica al carrer, del que la gent els dona. Actualment, aproximadament el 15% de la gent del carrer practica la mendicitat. D'altra banda, hi ha gent que pot comptar amb els ajuts públics i altres que compten amb la Renda Mínima d'Inserció (RMI) i les Pensions No Contributives (PNC), que són ajuts públics més específics de lluita contra l'exclusió.

Finalment, hi ha un petit percentatge de gent que té ingressos que provenen de les pensions contributives: la jubilació, la invalidesa, la viduïtat, l'atur...

En relació a l'import d'aquests ingressos podem parlar de quantitats d'entre 300€ i 600€ mensuals.

1.4 Factors causals d'exclusió social

La pobresa extrema i les situacions de màxima exclusió social es materialitzen en la vida al carrer. Com a punt de partida, el problema principal de les persones sense sostre implica considerar la manca d'habitatge, però l'exclusió residencial no és suficient per entendre la problemàtica del col·lectiu de persones sense sostre. Aquesta cal contextualitzar-la a partir de les conseqüències que es generen a causa de les transformacions econòmico-laborals, familiar i socio-culturals dels darrers anys.

Aquesta visió comporta contemplar la realitat de les persones sense sostre com una situació eminentment dinàmica, com un procés condicionat per factors tant socioeconòmics com socioculturals. A més, també permet considerar que un gran nombre de persones pertanyents a capes socials diverses, poden trobar-se en una situació semblant.

El col·lectiu que viu en una situació de pobresa extrema, que no tenen llar i que pateixen processos de desarrelament social, han arribat a una situació, d'una banda, per un procés d'*exclusió material* que fa que les persones sense ingressos estables i suficients avancin cap a una situació de pobresa relativa o absoluta. D'altra banda, un procés de *marginació* o *exclusió relacional* que fa que les persones, per motius diversos, es desplacin progressivament cap a fora del sistema de vincles socials i comunitaris vigent.

En aquest doble procés d'exclusió material i relacional, de pobresa i marginació, podem distingir quatre tipus de factors principals que expliquen les dinàmiques de desarrelament que pateixen aquestes persones:

- Factors materials: manca d'estructura de les famílies

- Els canvis en les dinàmiques productives de l'economia informacional i els processos de desregulació de les condicions de treball generen nous espais de risc d'exclusió. La majoria de llocs de treball que han ocupat persones sense sostre estan caracteritzats per la temporalitat, els salaris sota del llindar de la pobresa i per la manca de contracte.
- Les dificultats per accedir a un habitatge a preus de mercat així com les dificultats per a mantenir l'habitatge derivats del sobreesforç que implica sovint el pagament de lloguers, provoca que determinats grups de població de rendes molt baixes i precàries es vegin abocats a dinàmiques d'exclusió residencial.

- Factors relacionals: manca de xarxes de suport social

- En els darrers anys s'han produït canvis substancials en l'estructura dels nuclis familiars. La família extensa es transforma primer en família nuclear. Recentment, es desencadena un procés de diversificació de les formes de convivència familiar i de l'estructura de les llars: famílies monoparentals, nuclis reconstituïts sorgits de processos de ruptura, llars monoparentals...
- A l'afebliment de les xarxes de suport familiar tradicional, cal sumar també l'erosió d'altres vincles socials, de caràcter veïnal i comunitari. Determinades persones fan el pas de la solitud a l'aïllament (del viure sol a sentir-se sol) i per tant l'inici de processos d'exclusió i desvincle relacional que tendeixen a consolidar-se.

- Factors socio-sanitaris: malalties, addiccions i dependències

- Dins els processos d'exclusió social severa, hi ha els factors relacionats amb malalties orgàniques i mentals, així com les addiccions i les drogodependències. Sovint, la presència d'aquestes malalties ha estat el detonant de l'accés de moltes persones a processos de desestructuració i desafiliació. Així mateix, la vida al carrer o en situació de pobresa, sol comportar l'aparició i l'agudització de malalties i consums de risc.

- Factors jurídico-polítics: les fractures de ciutadania

- La normativa vigent a l'estat espanyol i al conjunt de la UE, que situa l'accés a la plena ciutadania en clau de nacionalitat i no de residència, esdevé també un factor present en els processos d'exclusió social intensiva viscuts per persones procedents de l'immigració extracomunitària d'arrel socioeconòmica.

D'entrada, cap d'aquestes situacions són motius suficients per viure exclòs socialment, però quan algunes d'aquestes raons s'encadenen en un mateix període de temps, és possible patir un desequilibri personal i emocional. És important entendre que, el provés d'exclusió és dinàmic i multidimensional, sinó que la situació de la persona es va deteriorant amb el temps. A més, és la confluència de factors que origina una situació d'aquestes condicions.

1.5 Fases del procés de desarrelament i desestructuració personal

La realitat del col·lectiu sense sostre no és estàtica. Al contrari, el procés acostuma a ser llarg i no lineal, de la mateixa manera que sortir-se'n pot comportar un llarg camí amb dificultats i resultats no sempre exitosos. Tot i la complexitat d'agrupar perfils i característiques d'aquest percentatge de la població, el treball per graus de desarrelament permet fer una aproximació a la realitat que el defineix, i per tant a la seva posterior possibilitat d'abordatge.

- **Persones en fase incipient o inicial de desarrelament:** Aquest perfil es caracteritza pel fet que les persones es troben al carrer de manera puntual, és a dir, que la seva situació encara no és severa però que pot sorgir el ris d'iniciar un procés de desarrelament més greu. No tenen domicili, tenen ingressos irregulars o inexistents, els vincles relacionals són febles. Tot i així, encara mantenen hàbits personals i laborals, fan demanda i accepten intervenció de serveis socials i el seu estat de salut acostuma a ser bo.

- **Persones amb un grau mitjà de desarrelament:** Està caracteritzat pel fet que l'estada al carrer passa a ser més habitual. Comencen a perdre els hàbits personals i laborals, si hi ha treball és molt inestable, els vincles relacionals s'han perdut, hi ha poca motivació per sortir-se'n, tenen capacitat per fer demanda però molt poca per a mantenir la seva intervenció social, el seu estat de salut pot començar a presentar trastorns crònics i/o consum de substàncies generadores d'addicció.

- **Persones en un estat de desarrelament cronificat:** Es caracteritza pel fet que les persones estan sense domicili, per tant, viuen permanentment al carrer, alternant amb estades puntuals en centres residencials. Presenten atur de llarga durada i un greu aïllament social, amb cap motivació per sortir-se'n, no fan demanda i són reticents a acceptar la intervenció social. Han perdut els hàbits d'higiene i cura personal, tenen greus dèficits sanitaris que solen originar trastorns orgànics, presència de malaltia mental i/o consum de substàncies generadores d'addicció.

1.6 Canvis en el mot que identifica la gent que viu al carrer

Quan pensem en un persona *sense sostre* ens ve una idea ésser brut, mal vestit, que fa pudor i que viu al carrer. Una imatge que no és gaire agradable i que fins i tot en molt moments intentem evitar i esquivar per no sentir-nos afectats.

D'altra banda, quan parlem d'una persona *sense llar* ens referim a aquells individus que els manca tot el que suposa viure en una veritable llar. No disposen de les mínimes condicions d'habitatge que els permeti viure amb dignitat, el caliu d'una família, el suport d'un grup d'amics...

Aquests dos conceptes són només dos exemples dels que en els últims trenta anys s'han anat donant a la gent que viu al carrer. Al llarg d'aquestes dècades s'ha produït una evolució en la forma de referir-nos als *Sense Llar*.

La manera d'anomenar-los respon a una concepció del problema i a una sèrie de condicionants de tot tipus porten a optar per una definició o una altra.

- “Vagos y maleantes”

Aquests dos termes van ser molt utilitzats durant la dictadura franquista fins a finals dels anys '70. Durant aquell període, les persones que vivien en situacions una mica desviades de les normes morals que regien aquella època, força associades a la pobresa i a l'exclusió, eren considerades amorals.

En aquesta definició s'hi relaciona la persona que té problemes amb la delinqüència i determina que si es troba en una situació de pobresa o exclusió és perquè s'ho ha buscat d'alguna manera, ja que és “vaga i dolenta”.

- “Indigent”

A continuació, el concepte d'*indigent* va ser el més utilitzat fins a mitjans dels anys '80. Segons el Diccionari de la Real Acadèmia de la Llengua, un indigent és un “pobre, miserable, sense suficients mitjans per a subsistir; per tant, aquesta definició està realitzada des del punt de vista econòmic.

El que s'extreu d'aquesta reflexió és que nomenar una persona en funció d'un criteri estrictament econòmic vol dir que una persona es pot comprar o vendre (així com en l'època de l'esclavitud) i, en funció d'aquests únics criteris es podria legislar sobre la vida de les persones, cosa que va en contra dels Drets Humans.

A més, amb aquesta concepció, eradicar l'exclusió social només dependria d'una inversió econòmica.

- “Transeünt”

Fins a principis dels anys '90 es va incorporar la definició de la persona que viu al carrer com a *transeünt*, tot i que actualment encara hi ha sectors socials que el segueixen utilitzant i està costant substituir-lo.

Aquesta definició està elaborada, no en funció d'uns determinats trets característics de la persona, sinó a partir d'una determinada pauta de conducta; això vol dir que s'està duent a terme una despersonalització. Per altra banda, aquest terme té connotacions de nomadisme, itinerància, desarrelament...

Atenent a aquesta definició, el tipus de resposta actual consisteix a designar recursos d'estada molt curta, cosa que no permet plantejar un treball a llarg termini i fa impossible que la persona pugui aconseguir una estabilitat personal i emocional de cara a refer la seva vida.

- “Sense sostre”

Aquest terme va ser molt utilitzat durant la dècada dels '90 i encara s'està fent servir bastant actualment.

Càritas defineix la persona *sense sostre* com tota persona que no té un allotjament o no pot accedir a ell pels seus propis mitjans, o és incapaç de mantenir-lo sense l'ajut d'algun servei social de suport.

La definició fa referència a una situació que viu la persona en un moment determinat. Però la limitació terminològica fonamental consisteix en que definir a les persones en

termes situacional torna a limitar la percepció globalitzadora de l'ésser humà i, per altre banda, les situacions personals poden variar en cada moment.

La nova definició fa percebre la persona com un individu amb una mancança molt concreta, però donar només un sostre és poc útil si no va acompanyat d'altres suports complementaris i d'un acompanyament integral de la persona.

- **"Sense Llar"**

En l'actualitat, els professionals i les entitats que es dediquen a acompanyar les persones que viuen al carrer, tenen la tendència de parlar de persones "sense llar". Aquest concepte segueix definint a les persones des de la seva mancança i no des de la positivitat de les potencialitats personals de cadascú.

La FEANTSA (Fédération Européene des Associations Nationales Travaillant Avec les Sans-Abril) defineix la persona sense llar com tot aquella que no pot accedir o conservar un allotjament adequat, adaptat a la seva situació personal, permanent i que proporcioni un marc estable de convivència, ja sigui per manca de recursos econòmics, ja sigui per tenir dificultats personals o socials. A més, no només es refereix a aquell sector de la població que viu literalment al carrer, sinó a un ventall més ampli de situacions: famílies institucionalitzades temporalment en centres d'acollida o en albergs públics, acollides en entitats privades, pensions, a casa d'amics o parents, aquells que estan en hospitals i presons i que en sortir no tenen on anar.

Fa referència a tot el context que ens proporciona una llar, inclou elements econòmics, laborals, culturals, educatius, relacionals, sanitaris...

2. LES ENTITATS SOCIALS I EL FENOMEN SENSE LLAR

Si l'accés al sistema de salut és difícil, una cosa semblant passa també, paradoxalment, amb el sistema de serveis socials, que per definició hauria de ser particularment pròxim a les persones sense llar. Tot i això, el funcionament habitual de la xarxa d'atenció primària fa molt complicada la intervenció amb la gent sense llar i especialment amb la que viu al carrer.

La sobreesaturació de feina dels professionals, el tipus de demandes que plantegen els qui viuen al carrer, l'escassetat de mitjans per atendre les demandes d'allotjament i el model de treball social excessivament burocratitzat i confinat a dins dels despatxos fa que la distància entre els serveis socials i les persones més excloses sigui un fet àmpliament constatable. Si més no, ho és des de la perspectiva dels afectats, que pràcticament en dues terceres parts manifesten no haver rebut cap o molt poc ajut dels serveis socials.

A Barcelona hi ha diverses fundacions destinades a ajudar a les persones sense llar de la ciutat. Aquestes es basen en uns valors a seguir i en uns objectius a aconseguir.

L'Ajuntament de Barcelona col·labora en diferents projectes i campanyes per reduir, cada vegada més, el nombre de persones del carrer.

Amb l'aprovació del Pla d'Actuació Municipal 2004-2007, del Pla Municipal per a la Inclusió Social 2005-2010 i la signatura de l'Acord Ciutadà per a una Barcelona Inclusiva del 2006, l'Ajuntament de Barcelona va plantejar el triple repte d'ampliar els recursos i serveis per a les persones sense llar, reforçar l'orientació dels serveis cap a la construcció d'itineraris personalitzats d'inclusió social i consolidar un model de cooperació entre el sector públic i la iniciativa social, a partir de la configuració de la Xarxa d'Atenció a Persones Sense Sostre.

En relació amb l'increment de l'oferta de recursos, cal destacar el creixement pressupostari del programa d'atenció a les persones Sense Sostre, que va augmentar un 137% en euros entre el 2000 i el 2006.

2.1 Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar

La Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Sostre (XAPSS) es va constituir el novembre del 2005, en el marc de l'Acord Ciutadà per una Barcelona inclusiva.

Avui en dia, l'Acord engloba 8 Xarxes de formades per l'Ajuntament i per organitzacions socials, amb l'objectiu de treballar de forma coordinada contra l'exclusió social.

La xarxa es va crear amb les **finalitats** següents:

- Enfortir la capacitat d'organització de la ciutat per acompanyar les persones sense sostre en un procés de recuperació de la màxima autonomia personal
- Millorar la detecció de les persones sense sostre per tal de vincular-les als recursos existents, tot establint i ampliant el treball conjunt i la col·laboració entre el sector públic i les entitats socials.

Els seus **objectius específics** són:

- Aprofitar tot el potencial de coneixement i percepció per a millorar l'orientació i l'eficàcia de les respostes, analitzant la situació actual, identificant buits i proposant noves alternatives.
- Donar impuls a la innovació i millorar les formes d'intervenció.
- Garantir la coordinació amb la resta de xarxes d'atenció i protecció (sanitària, laboral, seguretat...), tot assegurant la implicació de les mateixes en el procés d'atenció i millora de la situació.
- Sensibilitzar i donar a conèixer a la població en general i específicament als mitjans de comunicació sobre la realitat dels sense sostre i les accions que es duen a terme.

Aquesta xarxa, que ha arribat a un moment de maduresa, funciona a través d'un treball d'estreta col·laboració entre l'Ajuntament i les entitats socials. Formen part d'aquesta xarxa l'Ajuntament, que n'és l'impulsor, i 25 organitzacions socials. Entre d'altres, en destaquen Arrels Fundació, Centre d'Acollida Assís, Creu Roja de Barcelona, Fundació Engrunes, Fundació Mambré...

Entre les diferents accions que realitza aquesta xarxa es troba l'organització de jornades de treball que permeten la posada en comú i la reflexió al voltant de la tasca realitzada i dels nous projectes i propostes que cal abordar.

- L'any 2009 es va celebrar la Primera Jornada Tècnica de la Xarxa d'Atenció de Persones Sense Sostre, que va abordar l'aspecte de *la salut mental de les persones sense llar*.

- La segona edició d'aquesta trobada tècnica es desenvolupa sota el lema "**Imagina un 2015 sense ningú al carrer**" i mostra com aquesta xarxa ha consolidat la línia de treball basada en la coordinació dels diferents agents que atenen a les persones que es troben sense llar a la ciutat. Al llarg de la Jornada es presenta la primera part d'un treball de diagnòstic que permet avaluar com les persones sense llar de la ciutat de Barcelona utilitzen els serveis socials.

2.1.1 Campanya "Imagina un 2015 sense ningú al carrer"

En el marc de la celebració de l'Any Europeu de Lluita Contra la Pobresa i l'Exclusió Social, la Xarxa d'Atenció a Persones Sense Sostre de Barcelona va decidir assolir l'objectiu que ningú hagi de dormir al carrer l'any 2015.

Aquesta campanya es va materialitzar en 12 mercats de la ciutat en els quals es van distribuir fulls informatius i adhesius per donar a conèixer entre els ciutadans la voluntat de treballar perquè ningú visqui als carrers de la ciutat. Els mercats van ser els següents: Barceloneta, Les Corts, Marina, Poble Nou-Unió, Santa Caterina, Abacederia, Sagrada Família, Sarrià, Horta, Sant Andre, Trinitat i La Guineueta.

En aquesta campanya estan implicades més 200 persones vinculades als serveis i a les entitats de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Sostre, que formen equips entre els

quals hi ha persones ateses pels serveis de la Xarxa, membres dels equips de voluntaris de les entitats, professionals i alumnes en pràctiques dels recursos.

Aquesta acció tindrà continuïtat en els diferents esdeveniments que la Xarxa, tant en el ser conjunt com individualment cada membre, porti a terme fins l'any 2015.

Les **accions** que es volen portar a terme per arribar a aquest objectiu són les següents:

- Afavorir uns serveis socials que detectin les persones que poden perdre la llar i les ajudin perquè això no passi.
- Promoure l'accés a l'habitatge social de les persones sense sostre.
- Facilitar l'accés al mercat laboral de les persones més vulnerables.
- Ampliar i adaptar els recursos d'atenció social a les necessitats de les persones sense sostre.
- Millorar els recursos sanitaris que detecten i atenen les persones sense sostre.
- Millorar la coordinació entre les administracions, les entitats i la ciutadania.
- Demanar a les administracions programes per ajudar les persones sense sostre en situació irregular.
- Concretar amb les administracions accions orientades a les persones sense sostre.
- Garantir que es compleixin les lleis europees de protecció i atenció social.
- Sensibilitzar la ciutadania sobre la situació de les persones sense sostre.

2.1.2 Recomptes nocturns a la ciutat de Barcelona

El coneixement de la població sense llar, tant a nivell quantitatiu com qualitatiu, és l'element essencial per poder planificar les polítiques públiques orientades a lluitar contra aquest fenomen.

En aquest sentit cal destacar la feina duta a terme des del Servei d'Inserció Social (SIS) i des de les diferents entitats que configuren la Xarxa d'Atenció a Persones Sense Llar de Barcelona. Totes les dades recollides dels diversos equips que formen aquests serveis ha permès tenir un coneixement de la realitat de les persones en situació de sense llar al llarg de la darrera dècada, i no tan sols d'aquelles persones que per iniciativa pròpia s'han dirigit als serveis, si no també d'aquelles persones que per diversos motius no s'han arribat a desplaçar i han estat professionals i voluntaris d'aquests serveis els qui han contactat amb les persones en medi obert.

Respecte aquesta tasca s'hi ha afegit el recompte nocturn, com a instrument que facilita el coneixement de la quantitat de persones sense sostre que es poden localitzar un dia concret a la ciutat, per tal d'obtenir una xifra més, que permeti conjuntament

amb la informació que ja es té habitualment, ja no tan sols un millor coneixement de la realitat, si no també poder observar al llarg del temps els elements que influeixen en el nombre de persones sense sostre existents.

D'aquesta necessitat neix la idea de realitzar un recompte nocturn, en la línia que ja s'ha dut a terme a diverses ciutats nord-americanes i europees. Així, el mes de març de 2007 es va realitzar un primer recompte nocturn simple a Barcelona delimitat territorialment al Districte de Ciutat Vella. Aquest recompte es va dur a terme conjuntament a per la Fundació Arrels, EPI Ciutat Vella i l'Equip de Detecció del Serveis d'Inserció Socials amb la col·laboració de la GUB (Guàrdia Urbana de Barcelona), realitzant-se una valoració molt positiva per part de tots els membres implicats a la vegada que s'apostava per dur una nova intervenció a nivell de tota la ciutat.

L'any 2008 es va realitzar el primer recompte nocturn de tota la ciutat, realitzant conjuntament per part de la Xarxa d'Atenció a Persones Sense Llar, l'Ajuntament de Barcelona i la Fundació un Sol Món. En aquesta ocasió es va optar per un recompte amb entrevista així com per una recollida de dades dels diferents centre i recursos d'acolliment, amb l'objectiu d'obtenir una visió més completa del fenomen. Els resultats d'aquesta acció van quedar recollits en la publicació *Qui dorm al carrer?*

Enguany, novament des de la Xarxa d'Atenció a Persones Sense Llar, es durà a terme el recompte nocturn. En aquesta ocasió s'ha optat per fer un recompte simple de persones que dormen al carrer, completant amb la recollida de dades dels diferents centres i recursos existents.

La **funció** del recompte és estimar el número i les característiques de les persones en situació de sense llar, tant de les que utilitzen els centres d'allotjament de la xarxa de recursos com de les que es troben pernoctant als carrers de Barcelona.

L'**objectiu** és complimentar la intervenció en atenció a persones sense sostre tot aportant un grau més en el coneixement que ja es té d'aquesta població, a la vegada que permet compartir una actuació conjunta amb els diferents agents implicats en l'atenció a les persones sense sostre.

2.1.2.1 Diagnosi 2008

1. Conclusions generals:

- L'atenció a persones sense llar a Barcelona ha experimentat un clar procés de modernització des de començaments dels vuitanta, que s'ha traduït en una diversificació dels serveis i l'abandó de la filosofia d'aïllament en albergs, per avançar cap a la generació de processos personalitzats d'intervenció orientats a la inclusió social.

Tot i això, els recursos disponibles, encara que s'han expandit, han resultat insuficients davant l'eclosió del fenomen al llarg dels anys 90, sobretot a conseqüència de l'increment de persones immigrants en situació irregular.

El percentatge d'estrangers entre la població sense sostre es va triplicar entre els anys 1995 i 2003.

- La col·laboració entre l'administració local i les entitats socials va permetre anar donant forma a la Xarxa d'Atenció Social a les Persones Sense Sostre, que, mantenint la responsabilitat pública, integra també 16 entitats d'acció social de la ciutat, amb l'objectiu principal d'enfortir "la capacitat d'acció de la ciutat amb la finalitat d'acompanyar les persones sense sostre en el procés de recuperació de la màxima autonomia personal i de restabliment de vincles interpersonals i socials".

- Les operacions censals i l'enquesta nocturna van permetre conèixer de primera mà les característiques i necessitats de la població que queden fora de la xarxa de recursos, la qual cosa pot ser particularment útil per orientar les actuacions en medi obert i per planificar i modular l'oferta d'allotjaments d'emergència, d'acord amb les necessitats de la població que *de facto* viu al carrer, sense sostre.

2. Resultats obtinguts de les persones sense llar:

- Els equips de voluntaris van detectar la presència de 591 persones sense sostre a les zones rastrejades. Amb això estimem que entre 634 i 658 persones van pernoctar als carrers i parcs de Barcelona la nit del 12 de març del 2008.

- Si a les anteriors xifres hi afegim les 265 persones en assentaments i les 913 que estaven albergades als centres de la xarxa d'allotjaments d'emergència, podem dir que la nit de referència entre 1.812 i 1.836 persones estaven sense llar, de les quals aproximadament el 50,1% van passar la nit als recursos residencials de la xarxa, el 35,4% van pernoctar al carrer i el 14,5% ho van fer en assentaments.

- La major part de les persones sense sostre eren en quatre districtes: Ciutat Vella, l'Eixample, Sants-Montjuïc i Sant Martí, que reuneixen pràcticament el 80% de totes les persones sense sostre.

- Una peculiaritat local de Barcelona és l'elevat percentatge de persones sense sostre que fan servir els caixers d'entitats bancàries per dormir: fins a un 26% de les persones sense sostre detectades dormien en aquests llocs.

- La població sense sostre de Barcelona és essencialment masculina (89,5%). Relativament jove, amb una edat mitjana de 41 anys, pràcticament idèntica a la que s'ha trobat a altres ciutats, i amb un 40% de persones que tenen menys de 35 anys.

- La dada més significativa és l'enorme percentatge d'estrangers que es va trobar. Tan sols un 37,8% de les persones enquestades tenien nacionalitat espanyola. La resta, un 62,2%, eren estrangeres: Romania, el Marroc i Polònia són les nacionalitats més freqüents entre els estrangers.

- El 50% de les persones que pernocten al carrer són solteres. Tan sols un 22% són casats o tenen parella, una proporció semblant a la de separats i divorciats. Els vidus representen un 6,5% del total.

- Per a una bona part, el fet de veure's al carrer no obeeix a una crisi breu i transitòria, ja que un 46% està en aquesta situació des de fa més d'un any. Tot i això, una de cada vuit persones fa menys d'un mes que és al carrer; per tant, té una enorme importància intervenir-hi ràpidament per evitar que la situació esdevingui permanent.

- En general es tracta de persones amb un nivell d'estudis equivalent a primària o inferior encara, que han treballat en feines manuals i poc qualificades. Sobretot en dos sectors en què la precarietat laboral i la temporalitat són molt altes: la construcció i l'hostaleria.

- Encara que la immensa majoria està desocupat, un 19,3% de les persones sense sostre enquestades als carrers de Barcelona van manifestar que tenien una feina, tot i viure al carrer. En general són feines marginals i en l'economia informal. "Només" un 28% manifesta que l'almoïna és la seva principal font d'ingressos.

- En quant als motius que els han dut a veure's al carrer, prevalen les referències a la falta de feina i a la seva conseqüència lògica: la falta de diners. Amb això, apareixen les ruptures afectives, els problemes amb la parella o amb la família d'origen que abans o després acaben per deixar sense suport afectiu i suport social la persona en crisi. També hi ha les referències a la falta de "papers" (10%), que molts estrangers veuen com l'origen dels seus problemes i en menys freqüència apareixen les al·lusions als factors de deterioració personal que vinculen la crisi residencial amb l'alcoholisme, la drogoaddicció o la malaltia mental.

- Encara que la majoria de les persones sense sostre amb qui es va parlar recorre almenys a algun recurs social de la xarxa de Barcelona sobretot menjadors, el fet és que una mica més d'una tercera part es manté al marge de la xarxa, de manera que és crucial la intervenció en medi obert i el treball de proximitat al carrer.

- La inseguretat, les condicions insalubres i la solitud són els elements que van degradant la vida i la condició d'aquestes persones, fins al punt de fer baixar la seva esperança mitjana de vida entre 25 i 30 anys per sota de la que té la població general. Per tant, és urgent posar els mitjans i desplegar la voluntat política necessària per aconseguir l'eradicació del fenomen extrem de les persones sense llar.

3. Voluntaris

- En el recompte de persones sense sostre de Barcelona hi van participar 708 voluntaris. Això suposa que, almenys, per a cada persona que es va trobar vivint al carrer, es va tenir la col·laboració d'un voluntari disposat a implicar-se, almenys per una nit, en el problema.

- L'edat mitjana dels voluntaris va ser de 40 anys. I, encara que la major part comptava menys de 35 anys, la resta de cohorts d'edat també van aportar un nombre significatiu de persones.

- La majoria dels voluntaris van ser dones, treballadors, col·laboradors d'alguna entitat social i gent sense experiència en el treball amb persones sense llar.
- Els districtes de l'Eixample, Sarrià-Sant Gervasi i Gràcia van aportar més de la meitat dels voluntaris al recompte de persones sense sostre.
- Tenint en compte que la percepció social del fenomen de les persones sense llar encara està ancorada en una visió limitada i desfasada de la qüestió, l'experiència del recompte va servir perquè els voluntaris poguessin trencar alguns estereotips que atribueixen a la gent sense llar a un suposat món de conductes anòmales i desviades, basat en el desordre, la picardia i el malviure.
- L'oportunitat d'entrevistar les persones sense sostre, i no solament de comptar-les, va fer que, enfront del mecanisme defensiu que suposa l'estereotip, els voluntaris poguessin desplegar l'empatia.
- També els voluntaris van poder descobrir que una altra mirada es possible sobre la realitat social de les nostres ciutats.

2.1.2.2 Diagnosi 2011

El passat 8 de novembre de 2011 753 persones voluntàries van participar en la Diagnosi de Persones al carrer 2011. El projecte, promogut per la Xarxa d'Atenció a Persones Sense Llar (XAPSLL) de la qual és membre l'Ajuntament de Barcelona, ha estat possible gràcies a la col·laboració de l'Obra Social de la Caixa, i, especialment, dels més de 750 voluntaris/es que han recorregut tota la ciutat aquesta nit.

L'**objectiu** de la realització d'aquesta diagnosi és donar a conèixer la realitat de les persones en situació de sense llar a Barcelona a la resta de la ciutadania i recollir dades per tal de millorar la tasca de la xarxa en un futur immediat.

El coneixement de la població sense sostre, tant a nivell quantitatiu com qualitatiu, és l'element essencial per poder planificar les polítiques públiques orientades a lluitar contra aquest fenomen. Aquesta informació serà clau per tal de conèixer l'evolució del col·lectiu de persones sense llar, analitzar possibles tendències i variació de perfils, per tal d'ajustar la cobertura de totes les entitats i serveis municipals vers aquest col·lectiu. Les dades, juntament amb les que també han recollit tots els centres i recursos de la ciutat que treballen amb aquest col·lectiu, seran analitzades i comparades amb les dades d'anys anteriors i recollides en un informe que es publicarà a inicis del proper 2012 amb el suport de l'Obra Social La Caixa.

Es realitzarà una comparativa amb la situació recollida en el recompte realitzat l'any 2008 (recollides a la publicació *Qui dorm al carrer?*, elaborat amb la Fundació un Sol Món).

Respecte el perfil dels més de 750 voluntaris/es que hi van participar, la gran majoria són dones, i ja col·laboren actualment amb alguna entitat social. La mitjana d'edat se situa en els 38 anys, i més de la meitat de voluntaris/es se situen entre els 20 i 39 anys, tot i que s'ha comptat amb la col·laboració de persones d'entre 16 i 77 anys. A més, un

19% de les persones ja van participar en el recompte realitzat el passat 2008, i un 56% ja tenien experiència amb el col·lectiu de persones sense llar. Més de tres quartes parts d'elles tenen estudis universitaris, i la majoria estan treballant actualment, tot i que també hi ha un gruix important d'estudiants, seguits de persones a l'atur i persones jubilades.

Els voluntaris/es es van distribuït en 158 zones pels 10 districtes de la ciutat, amb el suport de 2-3 coordinadors/es per a cadascun. Aquest equip, format també per treballadors/es o voluntaris/es de les entitats membres de la xarxa i l'Ajuntament de Barcelona, que han participat com a voluntaris/es en aquesta tasca de coordinació, han assegurat el bon funcionament del recompte en cadascuna de les àrees i han gestionat la recollida de materials al finalitzar el recompte.

1. Logística del recompte

Es van escollir els districtes de la ciutat com a àrees operatives, dividint-se cada un d'ells en diferents zones de recompte, en total 159 per als voluntaris i 3 més d'exclusives per professionals.

Cadascun dels districtes disposava d'un equip coordinador format per dos professionals com a mínim, les zones de recompte estaven formades per equips d'entre 4 i 5 membres.

2. La recollida d'informació

Les funcions a repartir entre els membres de l'equip eren les següents:

- Responsable de l'equip de zona: hauria de ser el membre de l'equip amb més experiència en l'atenció a persones en situació de sense llar.
- Responsable del control de ruta a recórrer a partir del mapa de la zona. És la persona que guia l'equip, responsabilitzant-se de planificar un itinerari.
- Responsable del control de localitzacions de persones al mapa de zona. És qui registra al mapa tots els indrets on s'ha localitzat una persona, afegint-hi el número de persones observades, el gènere si és visible i el codi de les fitxes d'observació entrevista que corresponguin.
- Responsable de la comunicació amb els coordinadors i amb la seu central. Un cop finalitzi la intervenció es posa en contacte amb els coordinadors per lliurar la documentació.

Durant la intervenció es tracta de localitzar persones que, o bé estiguin ja dormint al carrer, o bé ens les trobem deambulants i, pel seu aspecte i comportament, puguem concloure que es trobin en una situació de sense llar. Per tal de precisar si la persona localitzada compleix o no aquesta condició, ens fixem en primer lloc en aspectes externs com el vestir, els embalums, que pugui portar, els actes que estigui fent: deambular sense rumb, recollir cartrons, remenar papereres i contenidors... i tot això procurant que la persona no es senti mai ofesa amb la nostra actitud.

2.2 Serveis Socials de l'Ajuntament

Des dels Serveis Socials de l'Ajuntament també es treballa per ajudar els sense llar. La finalitat del Programa Municipal d'Atenció a Persones Sense Sostre és *“Mantenir i superar la situació de les persones sense sostre, tot i assegurant una atenció integral de qualitat que garanteixi itineraris personalitzats d'inclusió social i promogui l'accés al conjunt de recursos i serveis que fan possible l'autonomia personal.”*

Els **objectius** generals del Programa són:

- Conèixer les dinàmiques i situacions de pobresa i exclusió social extrema a la ciutat, per tal de definir i millorar els processos d'intervenció.
- Generar recursos i serveis d'atenció social de caràcter específic que s'ajuntin a les característiques concretes que presenta la població sense sostre i garanteixin els itineraris personalitzats d'inclusió.
- Treballar de forma transversal amb els altres sistemes de prevenció, atenció i protecció social per tal de facilitar l'accés normalitzat a serveis i recursos de salut, formació, inserció laboral, habitatge i renda.
- Avançar en la creació d'una xarxa integrada de responsabilitat pública, forjada a partir de l'articulació del sector públic local amb les entitats d'acció social, amb capacitat d'abastar tots els àmbits que conformen la intervenció amb les persones sense sostre.

Els objectius i criteris del Programa es reflecteixen en una determinada **oferta de serveis i recursos**. Aquesta oferta s'**estructura** d'acord amb la següent tipologia:

1. Servei d'atenció en medi obert, primera acollida i tractament

- Equips de detecció i atenció al carrer. Equips que garanteixen el primer contacte al carrer amb les persones sense llar, actuen d'acord amb un model proactiu basat en l'estímul de la generació de demanda i motivació de les persones que es troben al carrer per tal que acceptin ser ateses en serveis i recursos específics.

- Equips de primera acollida i tractament social. Equips que atenen persones que han manifestat voluntat d'entrar dins dels plans d'inserció. Aquests professionals disposen de serveis i recursos específics per tal de poder garantir un procés de treball que s'ajusti a les diferents necessitats de les persones sense sostre, duen a terme treball social i disposen de suport psicològic, mèdic i jurídic. A la vegada, informen i orienten les persones ateses sobre els diferents recursos i serveis que poden utilitzar.

2. Serveis d'Acolliment Residencial Temporal

a) Servei residencial temporal de Primera Acollida: són centres d'acolliment de primer contacte amb la persona sense sostre amb un temps d'estada curt, per a valoració i derivació cap a altres recursos.

- L'**objectiu principal** és donar cobertura a necessitats bàsiques i operar com a punt de vinculació amb els serveis de la resta de la xarxa.

- És un servei adreçat a persones sense sostre en qualsevol grau de desarrelament.

- L'**accés al servei** tant pot ser directe per part de la persona que el demana com derivat per altres serveis o recursos públics o socials.

b) Servei residencial temporal d'Atencions Bàsiques: es tracta de centres d'acolliment adreçats a persones sense llar en fases de desarrelament consolidades i avançades, sense capacitat ni motivació inicial de comprometre's en el seu propi procés d'inserció social, és a dir, de baix compromís. Aquests són albergs de *baixa eficiència*. A Barcelona n'hi ha tres: a la Zona Franca, a Sarrià i a Nou Barris.

- L'**accés al servei** es fa sempre a través de la derivació per part de professionals de la xarxa pública o d'entitats socials.

- L'**objectiu principal** del servei és la cobertura de necessitats bàsiques, la recuperació d'hàbits personals i socials, i la derivació posterior cap a recursos residencials de llarga estada (residències de gent gran o de persones amb discapacitat, centres de salut mental, centres socio-sanitaris...) o bé cap a recursos de la xarxa municipal d'inclusió amb requeriments de més alt compromís personal.

c) Servei residencial temporal d'Inserció: es tracta de centres residencials temporals en els quals la persona atesa es compromet a un pla d'inserció personalitzat. Aquests centres s'adrecen a persones en qualsevol fase de procés de desarrelament que s'hagin vinculat als serveis de detecció o primera acollida, i manifestin voluntat per comprometre's personalment en el seu procés. Aquests centres poden ser també unitats d'observació de l'evolució inicial de persones amb malalties i/o greus dèficits personals, així com serveis que possibiliten la recuperació d'un procés greu de malaltia no crònica en persones sotmeses a dinàmiques d'exclusió.

- L'**accés al servei** és a través de derivació. En aquesta tipologia de centres l'estada pot ser curta en el cas de persones amb desarrelament social, o bé de mitjana estada en el cas de persones amb un grau més avançat de desarrelament o en situació consolidada de desestructuració.

- Can Planas
- Meridiana

- Almogàvers
- Zona Franca
- Sant Gervasi
- Horta
- Sant Joan de Déu (centre concertat i de convenis de col·laboració amb entitats, ONG i fundacions).
- Santa Llúcia de Marillac (centre concertat i de convenis de col·laboració amb entitats, ONG i fundacions).
- Servei d'Acolliment Hivernal
- Programa d'Hotels i Pensions
- Places en centres amb conveni
- Habitatge d'inclusió

3. Servei d'habitatge d'inclusió amb suport socioeducatiu

L'Ajuntament ofereix habitatges d'acolliment temporal amb suport socioeducatiu amb l'**objectiu** que les persones ateses dins la xarxa d'atenció a persones sense llar puguin finalitzar el seu procés d'inserció social amb el màxim d'autonomia personal. Estan pensats com a recurs pont abans de finalitzar el procés d'inclusió en un entorn el més normalitzat possible.

- Hi **poden accedir** tant persones soles com famílies amb menors. L'**accés** es porta a terme sempre des de la derivació.

4. Servei de Centre de Dia

Són centres d'estada durant tot el dia en el qual poden efectuar-se activitats orientades a potenciar les relacions socials i l'adquisició o recuperació d'hàbits personals, higiènics, culturals, domèstics, laborals...

- La tipologia d'activitats inclou tant aquelles programades que formen part dels acords del pla d'inserció establert per a la millora personal, com activitats obertes i de lliure accés que poden configurar un espai de punt de trobada on l'únic objectiu és el d'establir vincles i relacions.

- En aquests centres es poden oferir també serveis de cobertura de necessitats bàsiques com l'alimentació, el servei de dutxes, bugaderia i/o rober.

- Centre de Dia Meridiana

- Centre de Dia Horta
- Centre de Dia Zona Franca
- Centre de Dia Poble Sec

5. Serveis d'Atenció a Necessitats Bàsiques

Són serveis que cobreixen les necessitats bàsiques d'alimentació o d'higiene. Es poden donar en centres independents, o bé vinculats a Centres de Dia o a Centres d'Acolliment Residencial Temporal.

- El servei d'alimentació inclou esmorzar, dinar i/o sopar.
- El servei d'higiene cobreix la dutxa, el canvi de roba i la bugaderia.
- Tant el servei d'higiene com el d'alimentació no són d'ús exclusiu de persones sense sostre. També en fan ús persones amb domicili, no vinculades a processos d'exclusió intensa, però que tenen tanmateix dificultats per la cobertura d'aquestes necessitats.

- Menjador Navas
- Menjador Paral·lel
- Menjadors en centres residencials
- Menjador *La Terrasetta* (centre concertat i de convenis de col·laboració amb entitats, ONG i fundacions).
- Menjador *Prisba* (centre concertat i de convenis de col·laboració amb entitats, ONG i fundacions).
- Serveis d'higiene

2.3 Altres fundacions

2.3.1 Fundació Arrels

Arrels és una fundació privada dedicada a l'atenció de persones sense llar de la ciutat de Barcelona.

Va néixer l'any 1987 i té com a principal objectiu col·laborar en el desenvolupament integral de les persones en situació d'exclusió social, concretament en el de les persones sense sostre que es troben en una situació més crítica. En el decurs de la seva tasca, Arrels n'ha atès més de 6.000.

L'actual equip de l'entitat està format per 50 professionals, 256 voluntaris i 5.362 socis i donants que fan possible dur a terme diferents programes d'actuació. Durant el 2010, ha atès un total de 1.121 persones, parant especial atenció a la intensitat en l'acompanyament i ha facilitat allotjament estable a 197 persones, facilitant 54.153 nits.

Els principals **objectius** són:

- Acompanyar les persones sense llar que es troben en fases més consolidades d'exclusió cap a una situació el més autònoma possible.
- Sensibilitzar els ciutadans respecte els problemes de la pobresa al nostre entorn.
- Denunciar situacions injustes i aportar propostes de solució a les administracions i a la societat civil.

Els **valors** en què es basen són:

- La voluntarietat gratuïtat, generositat, disponibilitat i treball en equip.
- La personalització treball individualitzat a partir de les necessitats, les demandes i les capacitats de la persona.
- El respecte a la persona, a la seva manera de ser i a la seva història vital, als seus ritmes, al seu procés personal, a les seves decisions.
- Estar amb és més important que "fer coses".

En **relació amb l'objectiu final** a assolir és interessant destacar:

- DIGNIFICAR la vida de les persones sense llar, a partir del reconeixement personal i la recuperació dels seus drets i deures.
- L'AUTONOMIA, entesa com la capacitat de cada persona per a poder escollir i decidir de la manera més independent possible, sense condicionaments ni dependències de terceres persones.

Els seus **comptes** es basen en:

- Aportacions de persones i entitats privades (53%)
- Suport de les administracions públiques (39%)
- Ingressos de les persones ateses que aporten una part del cost a l'allotjament i d'aquesta manera es fan responsables de l seu propi procés de millora personal (8%) – L'allotjament estable suposa el 49% de la despesa de l'entitat.

L'entitat desenvolupa diferents **programes**:

- Centre de dia
- Equip de carrer
- Equip d'hospitals
- Suport a l'habitatge
- Taller ocupacional

2.3.1.1 Una llar per a les persones sense llar: Llar Pere Barnés

“En Pere Barnés vivia al carrer. Com ell mateix deia, el seu univers cabia en una bossa. Demanava a les escales del metro. Es rentava cada matí en una font, vestia amb americana i camisa, era educat i els veïns del barri el coneixien.

Després de molt temps de xerrar amb ell, va voler canviar la seva situació i va entrar al Refugi d'Arrels. Va morir tres dies després.

Als carrers de Barcelona hi ha 2.000 persones com el Pere Barnés. Homes i dones. Joves i grans. La majoria no tenen res: ni diners, ni família, ni amics, ni feina... A Arrels Fundació sabem que necessiten un espai. Més que un espai: necessiten una llar.”

La Llar Pere Barnés és una llar per a homes i dones majors de 20 anys sense llar en situació especialment crítica: sense família, sense recursos econòmics i amb un pla de treball definit per Arrels o per un altre recurs públic o social. Té una capacitat de 30 places i està oberta les 24 hores dels 365 dies de l'any.

A la Llar Pere Barnés les persones acollides poden gaudir de les facilitats de viure “en família”. La seva estada és de mitja/llarga durada, cosa que evita la constant rotació de persones i facilita el treball i la vinculació personal. Es preveuen estades d'entre 2 i 6 mesos.

També s'utilitza com a recurs temporal per a persones sense llar convalsents d'una malaltia o en situació d'emergència.

El menjador de la Llar dóna servei als residents i a altres persones sense llar ateses a Arrels en un marc càlid i d'acolliment.

La Llar Pere Barnés no és un espai d'accés lliure. Professionals de l'àmbit social determinen quines persones sense llar hi accedeixen, atenent la seva biografia i situació actual. A la Llar, un equip de professionals i de voluntaris vetllen 24 hores al dia pel seu funcionament i acompanyen el procés personal de cadascuna de les persones ateses.

2.3.2 Centre d'Acollida Assís

El Centre d'Acollida Assís és una associació sense ànim de lucre de Barcelona dedicada a l'atenció integral de persones en situació de sense llar.

Pretén ser un marc de referència de baixa existència per les persones que es troben sense llar i que hi accedeixen per tal de rebre acollida, acompanyament, assistència, social i canalització de demandes.

A més, ofereix determinats serveis i activitats: serveis bàsics, assistència social, habitatge, inserció laboral, àmbit de la salut, activitats lúdiques i formatives... I, mitjançant la relació que s'estableix, l'acompanyament personalitzat que afavoreixi l'autoestima, la sociabilitat i en la mesura del possible, l'accés a la xarxa normalitzada de recursos socials.

Des del seu inici, l'evolució de l'entitat ha anat encaminada a l'acompanyament de les persones en situació de sense llar i a la prestació de serveis i activitats dins d'un context de baixa exigència, sent facilitadors i motivadors de processos d'inclusió social. Davant la realitat canviant de la pobresa i l'exclusió social, que està assumint nous perfils i problemàtiques, l'entitat es veu en la necessitat d'innovar i crear un pla

estratègic d'actuació integral, resultat del conjunt de reflexions i aportacions dels professionals i voluntaris del Centre, amb l'objectiu de mantenir una visió global del problema i la voluntat d'identificar les diferents situacions d'exclusió, el context en el que es dona i les vies d'actuació per afrontar-les.

L'**objectiu** principal és:

- Ser facilitadors i motivadors de processos d'inclusió social integral per a persones en situació de sense llar, fomentant la promoció de la persona i la sensibilització ciutadana en relació a la situació que pateixen els que pertanyen a aquest col·lectiu.

D'altra banda, hi ha una llista d'**objectius** més **específics**:

- Continuar i millorar la qualitat dels serveis bàsics i assistencials que presta l'entitat.
- Prestar assistència social professionalitzada i individualitzada.
- Potenciar i facilitar l'adquisició d'habilitats personals i socials.
- Potenciar i promocionar l'adquisició d'hàbits de vida saludables.
- Facilitar l'accés a l'habitatge de les persones en situació de sense llar
- Contribuir a facilitar l'accés al mercat laboral.
- Contribuir a fomentar la promoció, la sensibilització i estímul a la participació ciutadana en relació a la problemàtica de les persones en situació de sense llar.

A dia d'avui, l'entitat compta amb un equip de 8 professionals i 165 voluntaris/es que presten serveis i entitats, realitzant tasques d'atenció directa, indirecta i administratives. Tots ells estan coordinats per un treballador social (director del centre) i un educador social amb l'objectiu d'orientar les accions que es duen a terme. També hi col·laboren els 215 socis i 3 estudiants en pràctiques.

2.3.3 Fundació Mambré

La fundació Mambré es va constituir l'any 2007, impulsada per quatre entitats: Arrels Fundació, Assís Centre d'Acollida, la Companyia de les Filles de la Caritat i l'Ordre Hospitalari de Sant Joan de Déu.

Des de l'experiència d'aquestes entitats, que treballen en l'atenció i la integració social de les persones en situació d'exclusió social i específicament de les persones sense llar, es van identificar diverses mancances de coordinació i de recursos que dificultaven l'assoliment d'una millora de la situació de les persones ateses.

Per fer front a les mancances detectades, aquestes entitats van decidir endegar un projecte comú orientat a donar respostes conjuntes a les necessitats de les persones sense llar especialment en l'àmbit residencial i laboral.

Cal destacar el caràcter innovador d'aquest projecte ja que, per primera vegada, entitats sense ànims de lucre que treballen per aquest col·lectiu s'uneixen per formar una xarxa d'atenció residencial per a aquesta població.

La finalitat de la Fundació Mambré és actuar com un agent facilitador i motivador de processos d'inclusió social, posant un especial èmfasi en l'acompanyament de les persones sense llar en el seu procés individualitzat de canvi.

L' **objectiu general** amb què es basa és donar resposta a les necessitats d'habitatge d'aquest col·lectiu des d'una perspectiva personalitzada i integral a través de l'acompanyament i des del treball en xarxa.

A més, els **objectius específics** de la Fundació es concreten en:

- Aconseguir, gestionar i posar a disposició de les persones sense llar equipaments residencials de diferents tipus segons les seves diverses necessitats.
- Proporcionar un espai residencial i relacional positiu des del qual s'afavoreixi l'autoestima i la promoció social de la persona.
- Dissenyar, posar en marxa i gestionar programes d'inserció laboral.
- Impulsar i portar a terme informes i estudis sobre la situació de les persones sense llar.
- Fer difusió i sensibilització respecte al problema social de les persones sense llar i, en general, respecte a l'exclusió social.

Els **principis** que inspiren l'activitat són els següents:

- **DIGNIFICACIÓ I QUALITAT:** elevar els estàndards de qualitat dels recursos i equipaments destinats a atendre les persones sense llar i, alhora, crear nous models residencials més pròxims a l'habitatge convencional.
- **COHERÈNCIA DE LA INTERVENCIÓ SOCIAL:** crear un continu de recursos i equipaments adequat a les necessitats del col·lectiu en cada moment del procés personal d'inclusió social.
- **NORMALITZACIÓ:** promoure la creació de recursos i equipaments als diferents barris de la ciutat per evitar la segregació i l'estigmatització de les persones ateses.
- **RENDIBILITAT SOCIAL I SOSTENIBILITAT:** gestionar eficientment els nostres recursos per garantir la continuïtat del nostre projecte.
- **TREBALL EN XARXA:** amb la finalitat de generar sinergies en benefici del col·lectiu que atenem.
- **PARTENARITAT:** col·laborar amb les administracions públiques i les empreses privades que treballen amb el col·lectiu de persones sense llar.

2.3.4 Altres:

- Projecte Sostre Barceloneta
- Associació Atra
- Associació Rauxa
- Càritas Diocesana de Barcelona
- Centre Obert l'Heura
- Companyia Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül - Llar de Pau i Obra Social Santa Lluïsa de Marillac
- Creu Roja a Barcelona
- Fundació Engrunes
- Fundació Futur
- Fundació Quatre Vents
- Ordre Hospitalària de Sant Joan de Déu - Serveis socials
- Parròquia Sant Miquel del Port - Santa Maria de Cervelló
- Ajuntament de Barcelona

3. TREBALL DE CAMP

3.1 Entrevistes

Tal i com he explicat a la introducció, per tal de conèixer més coses sobre els *sense llar* i sobre les persones que treballen ajudant-los, he fet quatre entrevistes: dues a professionals i dues a voluntaris.

3.1.1 Entrevista a una treballadora social de la Fundació Arrels

1. Quant temps fa que treballes pels sense llar?

Fa aproximadament dotze anys. Primer vaig estar-ne sis fent de voluntària i ara en porto gairebé sis treballant.

2. Era la teva idea principal quan vas completar els teus estudis?

Quan un estudia no sap on acabarà; de fet, mai saps on acabaràs. Sempre havia tingut la idea de treballar en l'àmbit de l'exclusió social però després resulta ser molt diferent la idea que un es fa que l'aprenentatge que acabes tenint.

3. Per quin motiu vas decidir fer aquesta feina?

Al començar com a voluntària vaig anar desenvolupant els meus estudis i coneixements a l'entitat. Em va ajudar molt que la forma de treballar d'aquí fos molt flexible.

Vaig començar sent voluntària i he acabat sent treballadora: no és que jo decidís fer aquesta feina, sinó que la feina em va escollir a mi.

4. Quina és la teva funció a l'entitat?

M'encarrego principalment de la coordinació de gestió del Departament de Treball Social dins l'entitat amb l'ajuda de recursos i altres entitats. Al departament som sis treballadors socials i fem els plans de treball i el seguiment de les persones ateses, que n'hi ha entre 200 i 220 a l'any.

5. Quin tipus de persona acudeix més freqüentment a la vostra fundació?

Persones que viuen al carrer en una fase avançada d'exclusió social que han perdut les relacions familiars, tenen problemes de salut i malalties mentals, addiccions...

Normalment són homes d'una mitja de 50 anys i molts de més de 65.

6. Quins són els principals objectius a assolir quan treballeu amb aquest col·lectiu? Ho és la reinserció social?

El principal objectiu és millorar i dignificar la qualitat de vida dels nostres usuaris, Arrels vol esdevenir la seva família.

Lluitem per la integració de cadascuna de les persones d'aquest col·lectiu, que sentin que són importants per algú. No només volem cobrir les necessitats bàsiques, volem transformar les persones que estan aquí segons les seves capacitats de persones.

L'autonomia i la dependència són molt difícils d'assolir, per això dependran sempre una mica de l'entitat.

7. Quines oportunitats o facilitats els doneu, en el cas que ho feu, pel que fa a la reinserció laboral dels sense llar?

Tenim un centre, la Fundació Mambré, on els ajudem a fer el currículum, a preparar les entrevistes, i a més tenim un taller on es treballen, amb diferents eines, la puntualitat, els hàbits d'higiene, el treball en equip...

8. Quin creus que és el principal motiu pel qual hi ha molts més homes que dones sense llar?

Val a dir que, tot i que hi hagi molts més homes, les dones que acaben en aquesta situació acaben molt més deteriorades i això fa que la solució sigui molt més difícil i a vegades fins i tot irreversible.

En la meua opinió, els homes són més vulnerables i més febles i les dones tenen més fortalesa, més voluntat de lluitar, de no abandonar-se a elles mateixes. Tot i això, generalitzar és molt fàcil i també hi ha alguns casos que són a la inversa.

9. Quin és el factor més freqüent que fa que una persona acabi al carrer?

No podem parlar d'un factor, ja que és plurifactorial, és un efecte dòmino, es tracta d'un cúmul de circumstàncies que a la vegada porten a un altre i a un altre i a un altre. Alguns d'aquests són l'atur, la depressió, la família, els divorcis, la mort d'algun membre estimat, les addiccions...

10. Quina influència creus que tenim la resta de la població envers els sense llar?

Crec que la població ha de tenir cura, estar atents i recolzar situacions crítiques de familiars, amics i coneguts per evitar el deteriorament d'aquestes persones. Ens hem d'implicar els uns amb els altres amb sensibilitat.

Arribats al punt que es detecta gent que hi porta molt temps, al carrer, s'ha de comunicar i hi ha d'intervenir els serveis socials, els professionals sabran què han de fer.

Però el que és interessant de saber és que l'objectiu dels professionals no és treure'ls del carrer, sinó conèixer la seva persona, recolzar-lo i, en cas que ells ho vulguin i ho decideixin per voluntat pròpia, vindran a la fundació i rebran una atenció especialitzada per ajudar-los a reconduir les seves vides.

11. Creus que la gent té prejudicis?

Crec que cada vegada menys. La gent té por i més que tenir prejudicis, culpa als propis afectats justificant que estan així perquè volen i perquè s'ho han buscat.

La posició que adopta la resta de la gent és incomprensió i ignorància i no mostren gens d'empatia cap a un grup de persones que no potser no tenen capacitats ni eines per tirar endavant sols. En general, hi ha un desconeixement global de la situació del col·lectiu.

12. Qui creus que hauria d'assumir la responsabilitat de solucionar aquest problema?

Crec que tots som responsables de tots els problemes. Potser no volem, però ningú se'n pot excusar.

L'excusa de que tot és culpa dels polítics ja no val, tots junts hem de lluitar i apostar per millorar i ajudar els sense llar, que necessiten un lloc on hi hagi seguretat i tranquil·litat: les entitats s'han de relacionar amb els polítics, els polítics han de buscar solucions i la societat hem de disminuir el nostre nivell de vida.

13. Com valores la teva experiència laboral?

Molt interessant. Ha estat un aprenentatge de vida i ho continua sent.

Sé que això és la feina i sóc conscient que tinc família i vida personal però considero que Arrels també és la meva família: aquí m'han ensenyat molt de la vida; els objectius, els criteris... diferents als que té un mateix, als que t'han ensenyat a l'escola. He après a relativitzar la vida.

La meva professió encara és un repte per a mi, per defensar els seus drets, ja que potser ells no ho saben fer o bé no tenen recursos per fer-ho.

Tot això és un intercanvi: nosaltres els donem suport però alhora ells són qui suporten l'entitat.

14. Podries explicar-me alguna experiència curiosa, gratificant, divertida... que vas tenir relacionada amb alguna persona sense llar?

Fa uns anys vaig conèixer una dona d'uns 53 anys quan vivia al carrer. Havia trencat tots els lligams amb la seva filla, estava molt malament i va venir durant força temps al centre obert d'Arrels. Al cap d'un temps, quan estava millor, va recuperar la relació amb la filla i fa uns dies es va presentar a la fundació amb ella i el seu nét acabat de néixer.

Va ser un moment molt emotiu perquè la gent de la fundació el va rebre com un fill, fins i tot, unes voluntàries li van buscar un bressol! I el més maco és que l'emoció va ser recíproca, ja que la dona també li transmetia al seu nét que Arrels també era la seva família, tot i que ells ja tenen la seva. És més, el primer lloc on la dona va anar amb el seu nét va ser a Arrels, i això va ser una mostra d'agraïment, de proximitat,

d'estima cap a la fundació i cap a la gent que la sosté; per nosaltres aquesta consideració és molt gran.

Aquesta dona ha aconseguit sortir-se'n, ara és completament autònoma però tot i així no ha perdut la relació ni el sentiment de pertinença d'Arrels.

15. I alguna de dolenta?

En realitat aquestes són les més freqüents. Hi ha processos i desenvolupaments de persones que són molt macos però també n'hi ha de molt durs, res és lineal ni regular. Nosaltres treballem sense esperar res, per això som incondicionals. Allò gratificant no és principalment per l'entitat, sinó per l'usuari, ja que l'última decisió sempre serà seva.

Personalment, les notícies més dolentes que puc rebre jo són la mort d'algun usuari, sobretot si són persones joves.

3.1.2 Entrevista a un educador social de la fundació Sostre:

1. Quant temps fa que treballes pels sense llar?

Hi treballo des de fa dos anys.

2. Era la teva idea principal quan vas completar els teus estudis?

Certament, no. Més que res perquè els meus estudis presenten un ventall molt ampli de possibilitats i treballar amb els sense llar és una possibilitat més de les que tinc. De fet, de tots els anys que porto treballant com a educador és la primera vegada que ho vaig amb aquest col·lectiu.

3. Per quin motiu vas decidir fer aquesta feina?

Perquè dins la cooperativa en la que treballo, en la que sempre estaré treballant d'educador social, em van oferir aquest àmbit i em bé i vaig decidir provar-lo. He treballant amb infants, amb gent gran, amb adolescents amb diferents problemàtiques i ara estic amb gent sense llar i per mi és un nou repte.

4. Quina és la teva funció a l'entitat?

La meva funció és la de dirigir, gestionar, coordinar totes les energies que transcorren aquí al projecte com són el voluntariat, la direcció, la gent que porta el sopar, qüestions d'ordre dins la casa.

He de dirigir i orientar les vides de les persones que estan aquí fent un pla de treball, els objectius i fer avançar i desenvolupar les seves vides amb coordinació amb xarxa amb tots els serveis socials i per sobre de tot entendre les vides d'aquestes persones des de tota la seva globalitat.

De mitjana, quant temps poden estar al pis, els usuaris?

Al ser un servei de primera acollida, és a dir, de baixa exigència, els usuaris entren amb una vida molt desestructurada i amb pocs hàbits de conducta, per tant la mitjana de temps que s'estan al projecte Sostre és de dos anys més o menys. Fins que ells són capaços de conviure i nosaltres els hi trobem un servei més adient per a ells: pisos compartits, residències, unitats de convivència. El mínim ha de ser d'un any, any i mig i el màxim de tres a quatre anys.

5. Quin tipus de persona acudeix més freqüentment a la vostra fundació?

Generalitzant molt, les persones que acudeixen al nostre servei són persones sense recursos, amb la vida molt desestructurada, sense xarxa social i amb alguna problemàtica afegida com l'alcoholisme o la ludopatia. Únicament homes i molt deteriorats.

Acostumen a ser estrangers o autòctons?

Els homes solen ser d'aquí, de la Barceloneta. Són nascuts o a qualsevol punt d'Espanya i porten molts anys al barri o nascuts directament aquí.

6. Quins són els principals objectius a assolir quan treballeu amb aquest col·lectiu? Ho és la reinserció social?

Evidentment, la reinserció social és el que pretenem.

Els principals objectius són: que sàpigues conviure, comportar-se amb les normes que tenim aquí (aquest s'ha d'assolir molt ràpidament perquè sinó no poden conviure), organitzar la seva vida i, a nivell administratiu fer el carnet d'identitat, apuntar-los a l'atur, ajudar-los de cara les entrevistes amb l'assistenta social...

En definitiva, organitzar la seva vida des del punt de vista social, personal, afectiu, hàbits d'higiene...

7. Quines oportunitats o facilitats els doneu, en el cas que ho feu, pel que fa a la reinserció laboral dels sense llar?

Les oportunitats que ofereix el projecte pel que fa a l'acollida són les següents: el pis obre a les vuit del vespre i se'ls ofereix sopar, un llit per poder descansar, la possibilitat de fer-se la higiene personal, al matí se'ls dona l'esmorzar i després treballem individualment els diferents àmbits que anteriorment he anat enumerant: els administratius i personals per tenir recursos i les habilitats personals per saber conviure i assolir un nivell més autosuficient per poder desenvolupar el que han après aquí en altres centres.

La reinserció laboral ni tan sols és un objectiu: mai ens hem trobat una persona que pugui assolir un grau d'inserció tant gran com per poder assolir una feina. Les persones que nosaltres atenem, molt difícilment poden tenir una feina. Tot i això, tota persona que viu a l'estat espanyol té dret a una petita pensió; encara que ja se sap que amb les retallades d'avui en dia estan trigant més a arribar...

I llavors, la seva font d'ingressos en què es basa?

Les persones que han cotitzat en la seguretat social poden tenir una paga d'inserció o per una discapacitat de més del 68%, o inclús una paga d'inserció social, que seria el mínim i no caldria ni que hagués cotitzat a la seguretat social ni que tinguí una discapacitat.

8. Quin creus que és el principal motiu pel qual hi ha molts més homes que dones sense llar?

Segurament hi ha una qüestió prou important que és la educacional.

La resposta se'm fa complexa però per una banda, l'home pot prendre decisions a la vida que el porten a quedar-se sense recursos. El carrer és un recurs molt utilitzat per a ells ja que ells, d'alguna manera ho han escollit perquè no els agrada que els mani ningú, és una iniciativa molt masculina, de fer-te tu l'amo de la teva pròpia realitat encara que hagi fracassat del tot.

Els homes fracassen i justifiquen el fracàs dient que han fet el que han volgut. En canvi, les generacions de dones que ara estan al carrer són persones més adaptatives, sense tantes iniciatives que poden ser autodestructives... han après més disciplina personal.

I els homes reconeixen que han fracassat?

Normalment les persones hem d'entendre la nostra realitat i l'hem de justificar, sinó no podríem continuar vivint, res tindria sentit. Encara que l'explicació sigui molt ingènua o una clara mentida, ells no ho reconeixen. En varies ocasions, s'han presentat usuaris amb clars símptomes de presa d'alcohol i no reconeixen que han begut. Necessiten una estructura mental, encara que se sostingui sobre una gran mentida, la necessiten per continuar vivint.

És una realitat complexa però del tot humana, per tant és fàcil d'entendre en el sentit de que té a veure amb les addiccions, les parts fosques de les persones però que existeixen i que conviuen amb elles. Són realitats que a vegades costen de parlar perquè queden molt amagades i sembla que sigui una cosa aliena a allò que és humà, però les pulsions, les addiccions... tot això també té a veure amb l'humà i sovint és el que desencadena que aquestes persones es trobin al carrer.

9. Quin és el factor més freqüent que fa que una persona acabi al carrer?

Els factors més freqüents són la malaltia mental, les addiccions, qüestions de l'educació que tenen des de petits, vides tant desestructurades que queden abocades

al carrer. Sí que crec que l'ambient en el que creixen és determinant i tot i que la gent de classe mitjana que acaba al carrer també es dóna en molts casos.

De fet, quan treballes en aquest àmbit, veus que la línia que has de passar per deixar de ser una persona normalitzada a ser-ne una d'exclòsa, és una línia molt prima i fàcil de traspasar.

Dins de les malalties mentals i les addiccions, quines són les més usuals?

Bé, dins actualment hi ha un esforç molt gran de posar etiquetes a totes les malalties, però generalitzant, tot tipus de neurosis i bipolaritats poden desencadenar a quedar-se al carrer. I pel que fa a les addiccions, la més repetida és la de l'alcoholisme i la que també et deixa exclòs en molt poc temps és la ludopatia. És molt fulminant per la persona.

10. Quina influència creus que tenim la resta de la població envers els sense llar?

Des de la seva perspectiva, ells tenen molt clar que per la població són molt invisibles. Potser nosaltres pensem que el que més ens preocuparia seria la falta de recursos però ells es queixen més de la invisibilitat. Fer qualsevol petició mínima com demanar l'hora o de qualsevol altre tipus que a l'altre persona no els costa res, com tenen aquest aspecte tant marginal són tractats amb indiferència i això els molesta molt, fins i tot més que no tenir recursos.

Amb aquests actes, ells veuen que no formen part de la resta; quan el seu únic problema és que no tenen recursos.

Es queixen de que la gent no té empatia amb ells, no som solidaris quan es troben amb aquestes situacions. És per això que el que cal és una xarxa social més propera. Si tots sabéssim la veritat de que la franja és tant estreta per ser una persona sense recursos, segurament tots seríem més solidaris i fariem més accions per ajudar.

Amb els temps que estem, segurament vindran moltes més situacions d'aquestes i la societat civil haurem de reaccionar si no volem veure drames al carrer.

Què podem fer per solucionar-ho?

Les respostes són molt globals, però hauríem de seguir el moviment 15M, ser uns indignats i lluitar en contra del que està establert i fer unes altres regles del joc. Si no toquem les bases i deixem que els banquers i els polítics tinguin el monopoli dels diners a costa de tota la societat, no tenim solució.

I deixant de banda el punt de vista global i estatal, què podem fer des del nivell individual?

Sí que és veritat que una persona pot mostrar més empatia i afectar cap a ells amb un sol somriure o amb alguna cosa de menjar que amb algunes monedetes, però si tot i

així no saps com ajudar, sempre pots recórrer a fundacions que treballen per aquest col·lectiu i tenen la figura del voluntari de carrer, que fan tasca de detecció i seguiment al carrer.

11. Creus que la gent té prejudicis?

Personalment crec que sí. I també crec que són prejudicis fàcils de tenir. Moltes minories han trobat el seu espai, s'ha aconseguit aïllar bastant persones racistes o xenòfobes, però en el cas de la gent del carrer encara no s'han aturat els comentaris de menyspreu cap a aquestes persones, estan molt generalitzats i no tenen un reforç que els defensi, a diferència d'altres grups que tenen una estructura que els recolzi. Crec que als sense llar els costarà però que hauran de trobar un espai en la societat.

12. Qui creus que hauria d'assumir la responsabilitat de solucionar aquest problema?

La responsabilitat de solucionar aquest problema és, per una banda de les administracions, però també les persones que tenen consciència de barri, de societat, voluntat de solucionar els problemes per les persones properes.

L'ideal, que seria una utopia, seria que la societat fos capaç d'organitzar-se per donar resposta. Però com deixem en mans de les administracions moltes de les problemàtiques, deleguem les feines i per això diem que la responsabilitat és de les administracions.

13. Com valors la teva experiència laboral?

En general és molt positiva: he descobert i conegut persones molt interessants, em sento molt útil a la meva feina, les persones sense recursos amb les que treballa són molt agràides, inclús en ocasions verbalitzen el seu agraïment.

És la millor feina que he tingut mai. Tinc la sort de que la meva experiència laboral en aquest àmbit està dins d'un marc especial que és aquest centre construït per veïns del barri des d'una perspectiva civil sense política ni administració pel mig que fa que sigui molt autèntic, molt sincer i molt honest i per tant, la feina està orientada el 100% a ajudar aquestes persones.

Si no té relació amb la política ni l'administració, de qui depèn econòmicament?

Tenen recursos de la Generalitat, l'Ajuntament, Càrites i donacions sindicpersonals. Però com que està basat en el voluntariat, les despeses que té aquest centre són mínimes, és a dir que tenim, amb molts pocs recursos, el màxim de prestacions. Si aquest centre fos de titularitat pública, les despeses es multiplicarien per cent aproximadament

14. Podries dir-me alguna experiència curiosa, gratificant, divertida... que vas tenir relacionada amb alguna persona sense llar?

De bones n'hi ha moltes! Per exemple, la història d'un senyor que estava indocumentat i no apareixia enlloc el seu DNI. Vam voler trobar la seva partida de naixement per fer-li el carnet d'identitat i ens vam trobar que estàvem buscant el seu nom amb uns errors i per això no ens sortia enlloc i la persona que estava treballant als jutjats va estar tres dies buscant el nom d'una una persona sabent que podien tenir un error, és a dir, persones amb noms i cognoms semblants.

Finalment el va trobar, sense digitalitzar ni res perquè és una persona molt gran. Això va ser molt gratificant perquè hi van intervenir moltes persones que van treballar molt. Per a ell va ser com tornar a néixer.

Això ens va fer reflexionar en com, tenir un DNI pot ser tant important per una persona, ja que va poder normalitzar la seva vida.

15. I alguna de dolenta?

L'experiència més dolenta sempre serà la d'un senyor que vam tenir al pis i que vam haver de fer fora del centre perquè va decidir no deixar-se ajudar, tenia una actitud molt autodestructiva i li vam haver de dir que no el volíem ajudar més, que havia perdut la seva oportunitat. Va ser una decisió molt difícil i molt dura.

3.1.3 Entrevista a un voluntari de la Fundació Arrels

1. Quant temps fa que ets voluntari a aquesta entitat?

Ho sóc des del març de l'any '95.

2. Havies estat voluntari anteriorment d'alguna altra fundació?

No, mai havia fet cap altre voluntariat perquè treballava.

3. Com i per què vas decidir ser-ho?

Jo treballava a una empresa gran de l'automòbil i aquesta va fer reducció de jornal i quan tenia entre 56 i 57 anys vaig firmar un conveni i vaig deixar de treballar.

Tinc una amiga monja que era voluntària aquí a Arrels, i quan va saber que a mi m'havia passat això em va proposar aquesta idea; a mi i a un amic nostre que es trobava en la mateixa situació.

Vam venir i després de fer l'entrevista amb el fundador vaig començar el voluntariat.

4. En què consisteix la teva tasca dins la fundació?

Al principi, quan jo era més jove, venia els dimecres tots els dies i m'encarregava del manteniment. També acompanyava a l'hospital les persones que hi havia d'anar sigui per qüestió de drogues, d'alcoholisme.. o acompanyava gent a manicomis.

Però ara només vinc quatre hores els dimecres a les tardes. Jo sóc voluntari de Centre Obert i normalment em col·loco a la porta per rebre i acomiadar a la gent que entra i surt del centre. També m'encarrego de les consignes que hi ha a l'entrada, en les que els usuaris poden deixar pertinències o objectes que no poden entrar al centre, com begudes alcohòliques, diners... Els voluntaris de centre obert també poden estar als vestuaris, a les dutxes, a la farmaciola...

5. Quin tracte tens amb les persones ateses?

Correcte. Sempre amb respecte, sense forçar la situació: si volen parlar que parlin, i sinó que no ho facin. L'important és que no els tractis com una persona del carrer, sinó que els facis sentir còmodes sense donar importància a les seves vides.

6. Què t'aporta ajudar als sense llar?

No sabia com respondre però... Jo em trobo bé i a gust fent el que faig, no crec que faci res dolent, al contrari, jo sento una satisfacció per fer-ho. Però tampoc és una cosa que faci per guanyar-me el cel ni espero la Glòria! No espero res a canvi.

7. Va ser dur (o ho és encara ara) tractar amb ells i relacionar-t'hi?

És cert que per algunes persones és dur i no poden fer-ho, però per mi no ho és. Jo em sé adaptar molt bé i a més ens hem de ser neutrals i ajudar de la millor manera possible, fent el màxim de nosaltres.

8. Creus que la resta de la població és conscient del fenomen sense llar?

Jo suposo que sí... però suposo que també deu haver-hi un petit percentatge de gent que no se'n deu adonar.

9. Creus que la gent té prejudicis?

Sí, no et diré cap mentida.

10. Per què creus que la majoria dels sense llar són homes?

El problema és que l'home és molt més complicat. A més, des de sempre s'ha deixat endur més per les addiccions: l'alcohol i les drogues dures.

11. Qui creus que ha d'agafar la responsabilitat de solucionar aquest problema social?

Suposo que els organismes. Però també et diré una cosa: si la gent tingués consciència podríem fer més coses amb aportacions dineràries i de persones.

12. Com valores la teva experiència? N'estàs orgullós?

No sé si em sento orgullós, el que sé és que no em sento avergonyit.

13. Podries explicar alguna bona experiència que hagis viscut amb ells? I alguna de dolenta?

Ara mateix, abans de venir a parlar amb tu, estava parlant amb una persona que havia estat molt addicta a les drogues dures i ho ha superat. Jo admiro una persona així perquè fa molt temps que la conec i havíem tingut molt tracte amb ell i ara, veure que se n'ha sortit és una gran satisfacció.

L'història que t'explicaré és molt trista: es tracta d'una persona que ara deu tenir uns 60 anys, que quan era jove va estudiar batxillerat, després se'n va anar a l'exèrcit i quan tenia uns 19 anys, en va sortir. Quan va sortir va tenir una beca per fer estudis superiors, però no la va aprofitar. Jo li vaig preguntar que perquè no havia aprofitat aquesta oportunitat i que perquè tampoc havia optat per fer estudis en relació a l'exèrcit i arribar a ser cap. Però a aquesta persona la va atrapar el temps, va abandonar tots els estudis i va començar a beure.

Fa uns anys Arrels el va agafar però la seva vida estava molt desestructurada.

El que et vull dir amb això és que a la vida hi ha una franja molt fina entre allò que és beneficiós per a tu i el que és perjudicial. I quan has caigut a la part que no dolenta és molt difícil remuntar. Aquesta persona ho va deixar tot i ho va perdre tot. En un moment de la seva vida se li van obrir dues portes, i no en va poder aprofitar cap.

3.4 Entrevista a una voluntària de la fundació Sostre:

1. Quant temps fa que ets voluntari a aquesta entitat?

Poc més d'un any.

2. Havies estat voluntari anteriorment d'alguna altra fundació?

Sí. Fa anys vaig col·laborar amb els menjadors de la Mare Teresa de Calcuta i després vaig fer voluntariat als Franciscans de la Creu Blanca durant bastant de temps amb gent gran, amb pocs recursos econòmics i males condicions físiques.

3. Com i per què vas decidir ser-ho?

Vaig descobrir que existia la possibilitat de fer de voluntària, als Franciscans. Crec que és una cosa que crida, que ho sentim dins. Crec que nosaltres hem tingut molta sort d'haver nascut on hem nascut i d'haver tingut les nostres oportunitats i que molts de nosaltres portem dins aquesta inquietud, de fer una mica de justícia en aquest món.

4. En què consisteix la teva tasca dins la fundació?

Jo sóc voluntària de nit. Vinc juntament amb una altre voluntari/a a les 20:00h i obrim la porta. A aquesta hora comencen a arribar els usuaris, que són sempre sis (els mateixos durant el temps que sigui necessari).

Unes voluntàries del barri porten el sopar, a les 21h es sopa i a les 22:30h tots els usuaris han d'anar a dormir.

Després d'això, els voluntaris de nit hem de fet una petita explicació de com ha anat el vespre i omplim una fitxa d'observacions per a cada usuari. Nosaltres dormim aquí fins les 7 del matí de l'endemà, quan arriba l'educador social i marxem.

5. Quin tracte tens amb les persones ateses?

Jo crec que molt bo. Sabem que som de móns diferents i això es demostra en ocasions, perquè ja veus que et veuen com una persona de fora però arribes a tenir una complicitat especial amb ells i poc a poc et van coneixent. S'ha de tenir en compte que només venim un cop al mes i com a màxim dos, per tant els veus molt poc i ells veuen molts voluntaris diferents, hi ha molta rotació.

Després d'un any, la relació comença a ser més familiar!

6. Què t'aporta ajudar als sense llar?

Està clar que des de que naixem, no tots tenim les mateixes oportunitats i ajudar les persones que ho necessiten em sembla una obligació.

7. Va ser dur (o ho és encara ara) tractar amb ells i relacionar-t'hi?

Per a mi, en general no. Ara, el pitjor és quan hi ha situacions agressives, que veus que no es pot controlar i potser els has d'arribar a fer fora durant aquella nit. Aquesta és la pitjor part. Jo no ho he arribat a fer mai, potser perquè em costa i tolero massa, però algun cop ha passat.

En cas que es doni una situació així, quines condicions ha de complir l'usuari?

Si arriba a donar-se el cas que es fa fora un usuari, en principi és per una nit, però l'endemà han de venir a parlar amb l'educador social i fins que no ho hagin fet, no es poden reincorporar. Normalment ho fan just l'endemà.

La veritat és que he trobat el voluntariat que més s'escau al meu caràcter, als meus interessos i a la meva inquietud.

8. Creus que la resta de la població és conscient del fenomen sense llar?

Crec que una part sí i una part no. Crec que hi ha una part de la societat que viu d'esquenes a la realitat però en general, si obrim una mica els ulls tots podem veure el que passa, tothom té aquest fenomen al seu barri.

Sobretot crec que no tothom se n'adona de la sort que ha tingut i crec que la gent hem d'entendre el fet de fer un voluntariat com a una obligació o de tenir una responsabilitat social envers el món. Ni tu, ni jo, ni ningú, hem fet res per haver nascut a Barcelona enlloc de Somàlia ni per néixer a una família i no a una altra. Llavors, si això no ho tens assumit, fer un voluntariat és una cosa que no va amb tu i que penses que això ho hauria de fer l'Ajuntament, l'Estat.

Però si fer un voluntariat és una obligació, llavors deixa de ser voluntari.

Bé, per mi és una obligació moral i ètica.

9. Creus que la gent té prejudicis?

No et sé respondre gaire convençuda. Sí, suposo que hi ha una sèrie de tòpics però que si coneixes algun cas concret pots relativitzar-ho tot. Mai saps què ha estat primer, si l'alcohol ha estat una causa o una conseqüència. Per tant ho arribes a posar tot en dubte.

10. Per què creus que la majoria dels sense llar són homes?

No ho sé. Però ser dona al carrer ha de ser molt dur! I malgrat això n'hi ha, jo no entenc com n'hi ha, perquè penso en tots els riscos que corren i...

La veritat és que no ho sé i m'ho estic inventant i pot ser un prejudici i un tòpic, però pot ser que els homes siguin més dependents, més febles, llencen abans la tovallola. Ja no només parlo pels usuaris, sinó per situacions familiars que vivim en què veus que moltes són mares, que lluiten *contra viento y marea*...

11. Qui creus que ha d'agafar la responsabilitat de solucionar aquest problema social?

Jo crec que tots ens hauríem de sentir involucrats però evidentment també crec que els Governos s'han de fer càrrec de la situació mundial i de la situació local, i no ho fan.

El que no pot ser és que la Generalitat estigui retallant ajudes a la gent que més ho necessita. Em sembla molt malament!

12. Com valores la teva experiència? N'estàs orgullós?

Orgullosa, ben bé, no, perquè com et deia, sento que és la meva obligació, la obligació de tornar una mica la sort que he tingut.

Valoro una experiència boníssima. M'encanta, i vinc amb moltíssima alegria, m'agrada molt!

La teva feina està relacionada amb el tipus de voluntariat que fas?

No, no té res a veure. És més, conec voluntaris que treballen amb grans inversions, arriben, pengen el "traje" i es vesteixen amb un xandall i no tenen cap problema. Quan arribes aquí tens la sensació d'aterrar a la realitat i penses que no tothom és i viu com tu, la teva família i els teus amics, sinó que hi ha més gent que viu en aquesta ciutat i que viu una situació molt complicada.

13. Podries explicar alguna bona experiència que hagi viscut amb ells? I alguna de dolenta?

Bé, la dolenta sempre és la situació conflictiva que es crea quan comença una discussió entre alguns usuaris. A més és trist perquè saps que corren el risc de ser expulsats. També és trist perquè penses que tenim poc temps de convivència i el malgasten discutint sobre tonteries.

I de bona et podria explicar una experiència que vaig viure amb un dels usuaris una nit que estava molt pesat perquè volia un cigarro i volia sortir a buscar-lo a les 22:30. Lògicament està prohibit i no només això, sinó que si surts ja no pots tornar a entrar i has de passar la nit fora. Ell deia que preferia dormir al carrer aquella nit perquè necessitava el cigarro. En aquell moment, encara no sé com, va entrar un borinot enorme al pis mentre estaven discutint. Jo estava una mica espantada i ell va agafar l'escombra i es va encarregar del borinot. Després d'això es va oblidar completament del cigarro i se'n va anar a dormir contentíssim!

Un dia de les festes de la Barceloneta també vam passar una bona estona ballant amb un parell d'usuaris i voluntaris. Ens ho vam passar molt bé.

I una altra experiència que encara no he viscut però que espero que sigui molt bona és la de passar el Cap d'any aquí amb el meu nòvio italià, que encara no ho coneix.

3.2 Enquestes

Com he dit anteriorment a la introducció del treball, he distribuït unes enquestes a unes 130 persones de diferent sexe i de diferents franges d'edats per tal de verificar o desmentir la meua hipòtesis sobre els prejudicis.

A continuació de l'exemple de l'enquesta hi ha els resultats en forma de gràfica i un breu comentari sobre aquests. Per a cada pregunta hi ha quatre gràfiques, que corresponen a cada franja: les grises representen els adults de 40 a 60 anys aproximadament, les taronges representen joves de 16 i 17, les verdes adolescents de 14 i 15 anys i les vermelles representen els de 12 i 13 anys.

ENTREVISTA SOBRE LES PERSONES DEL CARRER DE BARCELONA

Sóc la Cora Barderi, una alumna de l'institut Jaume Balmes i estic fent el treball de recerca sobre les persones del carrer de Barcelona. Us agrairia que responguéssiu les preguntes amb la màxima sinceritat possible, l'enquesta és anònima. Moltes gràcies!

Edat:

Sexe:

1. Quin dels mots següents creus que és el més indicat per anomenar la gent del carrer?

- Rodamón
- Sense llar
- Sense sostre

2. Qui creus que hauria d'assumir la responsabilitat de solucionar aquest problema? (pots marcar més d'una resposta)

- L'Administració
- Les ONG's
- Les entitats

3. Coneixes alguna entitat/fundació que es dediqui a ajudar aquestes persones?

- Sí
- No

En cas afirmatiu, digues quina és:

4. Quina creus que és el principal objectiu d'aquestes fundacions? (pots marcar més d'una resposta si ho creus necessari)

- Ajudar a la gent del carrer a reinserir-se a la societat
- Simplement ajudar-los a sobreviure, però no interessa abolir l'exclusió social

Aconseguir que trobin facin nous amics i que tinguin algú amb qui recolzar-se quan ho necessiten.

Oferir serveis i lleure que no tenen al carrer

Altres:

5. Creus que la majoria són alcohòlics o consumeixen altres tipus de drogues?

Sí

No

6. Algun cop has pensat que és una falta de responsabilitat o d'immaduresa?

Sí

No

7. Alguna vegada, en veure una d'aquestes persones al carrer, has sentit... (pots marcar més d'una resposta)

Fàstic

Incomoditat

Ràbia

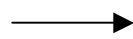
Por

Compassió

Has pensat que s'ho mereixien

8. Algun cop has fet alguna cosa per ells? (pots marcar més d'una resposta)

Sí

Parlar

Donar-los menjar

Donar-los diners

Altres:

No

9. Creus que les possibilitats d'acabar en aquesta situació depèn de la classe social a la que pertanyes?

Sí

No

10. Penses que és més probable que la majoria de les persones d'aquest col·lectiu...

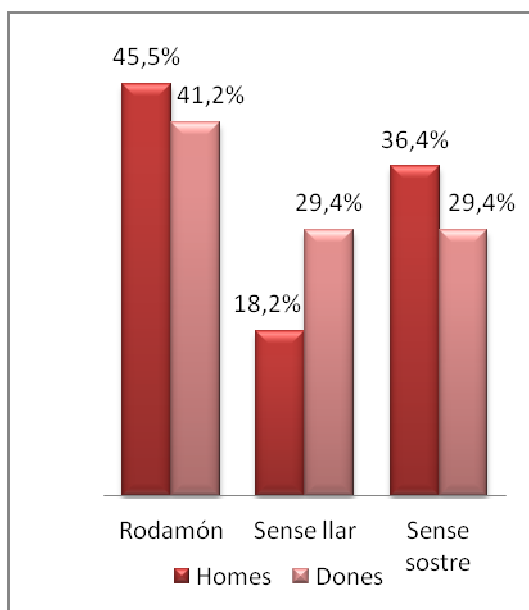
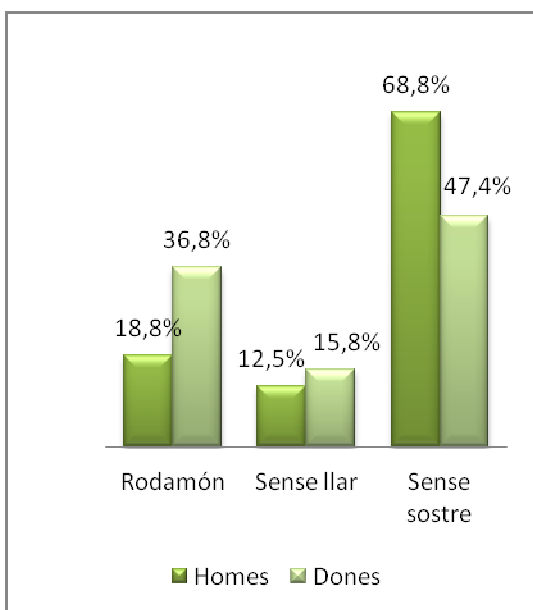
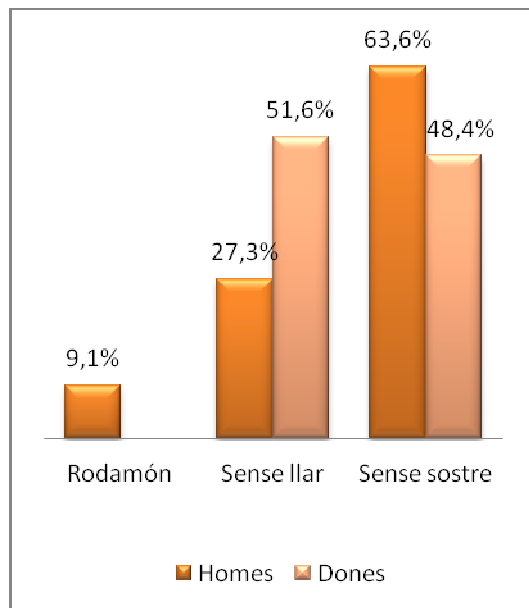
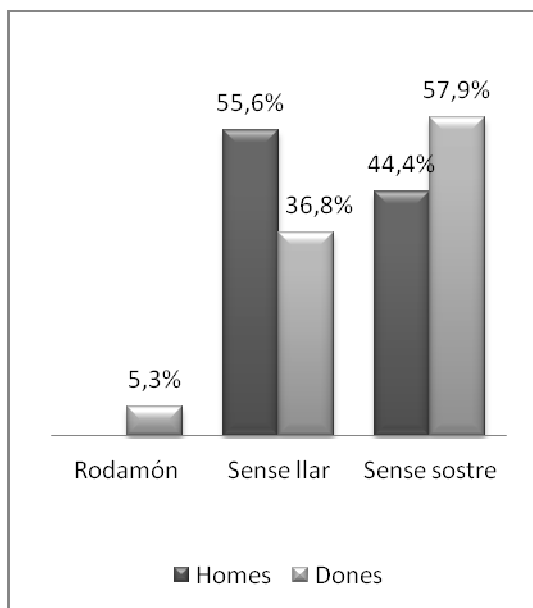
Tinguin estudis superiors i/o universitaris?

Siguin analfabets?

11. La gran majoria del col·lectiu són homes. Quin creus que n'és el motiu?

Moltes gràcies per l'atenció i col·laboració.

3.2.1 QUIN DELS MOTES SEGÜENTS CREUS QUE ÉS EL MÉS ADEQUAT PER ANORMENAR LA GENT DEL CARRER?

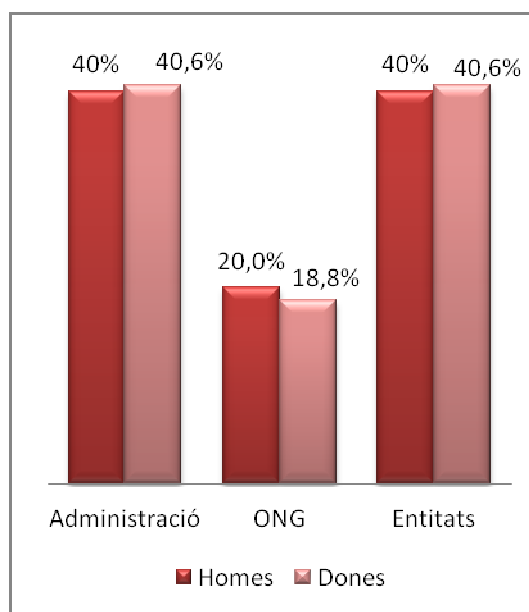
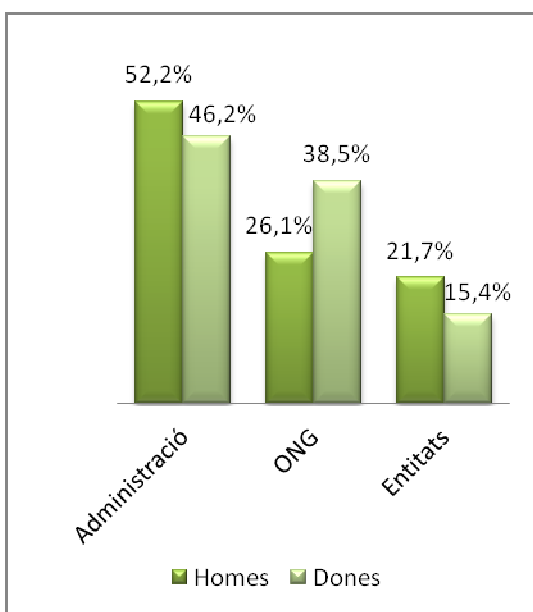
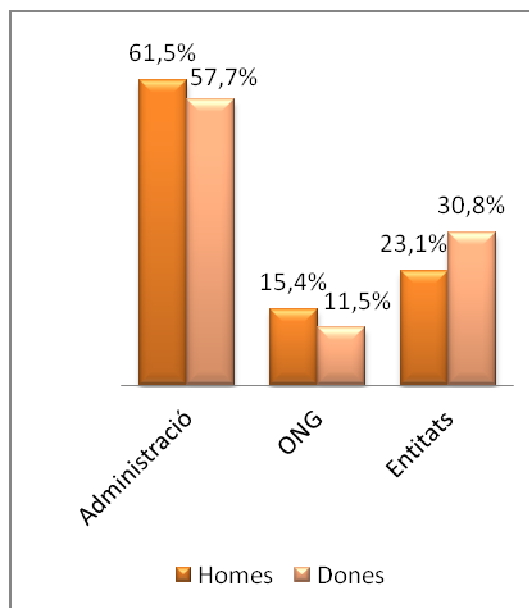
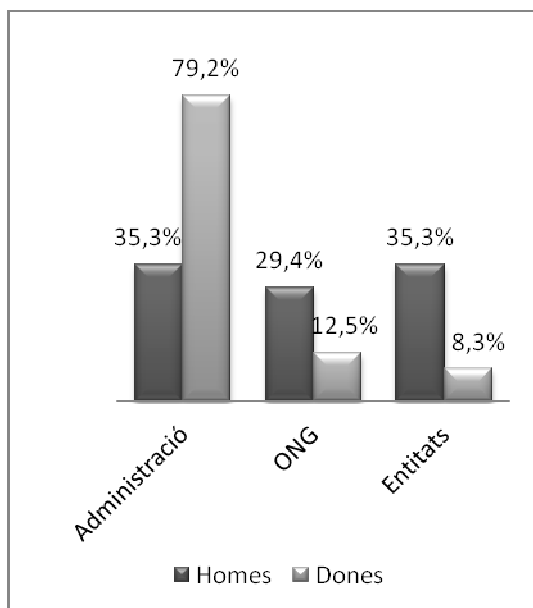

La manera d'anomenar la gent del carrer determina molt la consideració, molta o poca, que té una persona envers al col·lectiu.

En els darrers anys, s'ha intentat difondre el nom de "sense llar" per anomenar-los. A través de les enquestes podem veure que quan més adults són els enquestats, més assabentats estan del nom que se'ls ha de donar.

Per contra, els més joves defensen el nom de "rodamón". Potser perquè sembla més innovador o simplement perquè no conté cap paraula que indiqui *manca d'alguna cosa* i per tant, els sembla més correcte.

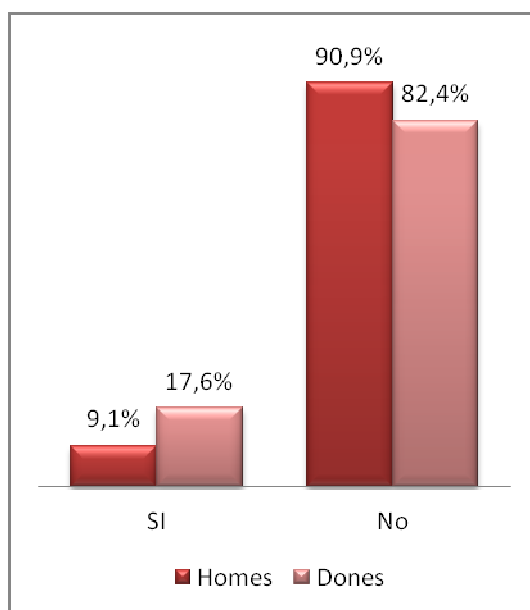
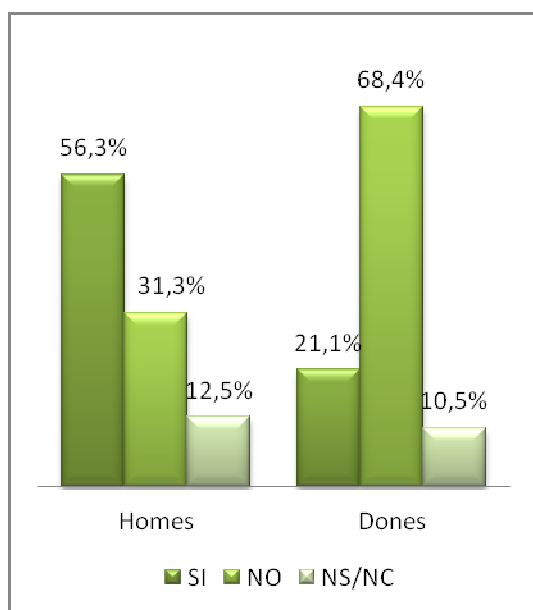
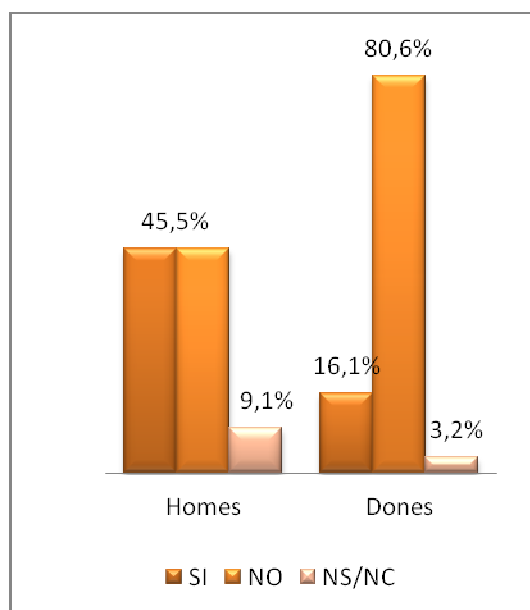
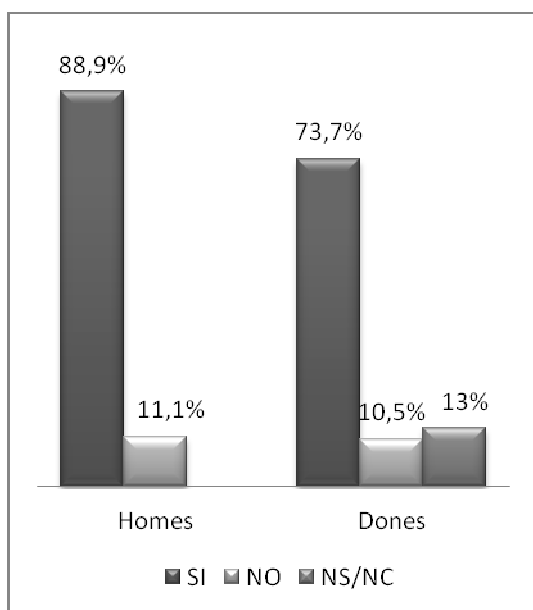
3.2.2 QUI CREUS QUE HAURIA D'ASSUMIR LA RESPONSABILITAT DE SOLUCIONAR AQUEST PROBLEMA?

La resposta que destaca per sobre de tot és que l'administració ha de prendre la responsabilitat de fer front a aquest problema social. En aquesta qüestió hi coincideixen persones de totes les edats, siguin homes o dones.

D'altra banda, també es tenen en compte les entitats, ja que és una manera més propera de treballar per a canviar i millorar la vida dels afectats.

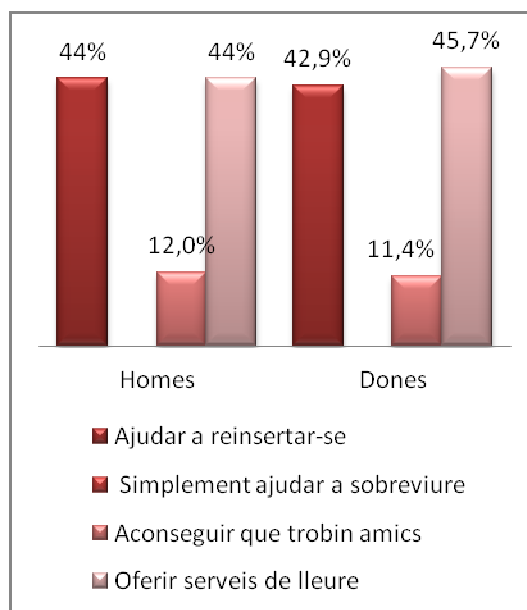
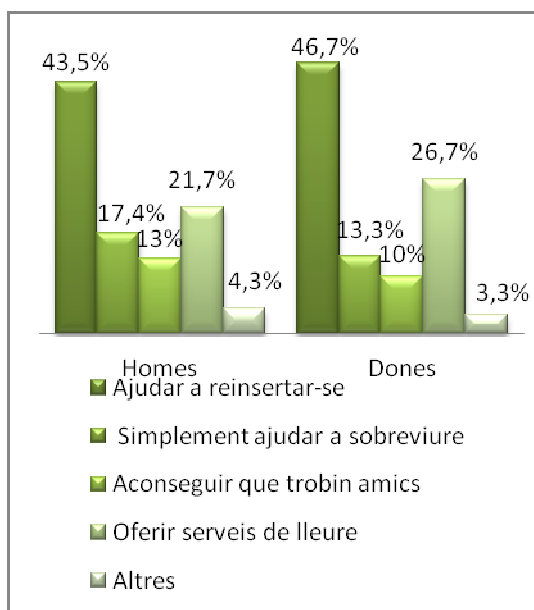
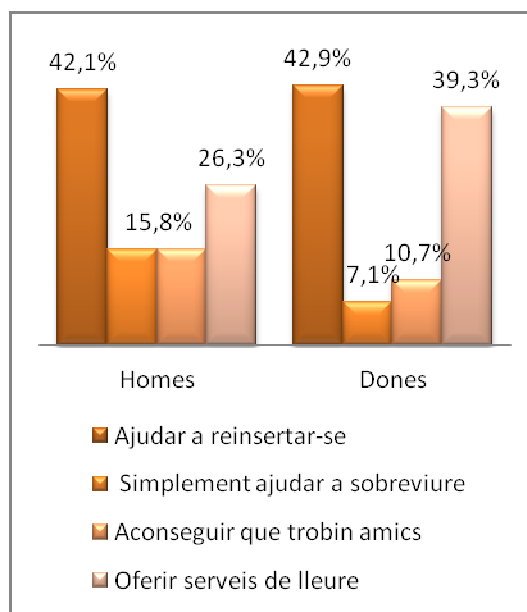
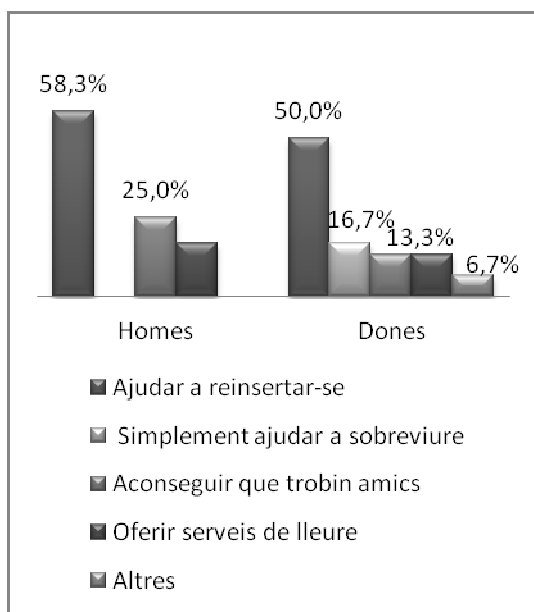
3.2.3 CONEIXES ALGUNA ENTITAT QUE ESDEDIQUI A AJUDAR AQUESTES PERSONES?

En aquesta qüestió es veu clarament que els enquestats més joves no tenen coneixement de l'existència de fundacions que treballen pels sense llar, i a mesura que augmenta l'edat es demostra que els més adults són qui coneixen més entitats, la qual cosa és molt lògica.

En general, les fundacions més conegudes per a totes les edats són Arrels i Càrites.

3.2.4 QUIN CREUS QUE ÉS EL PRINCIPAL OBJECTIU D'AQUESTES ENTITATS?

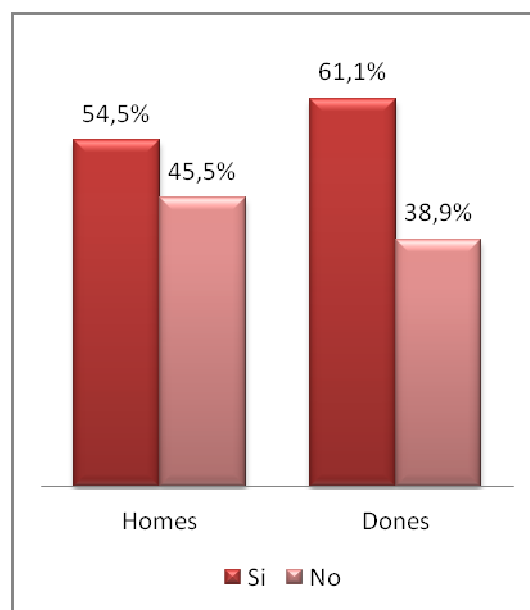
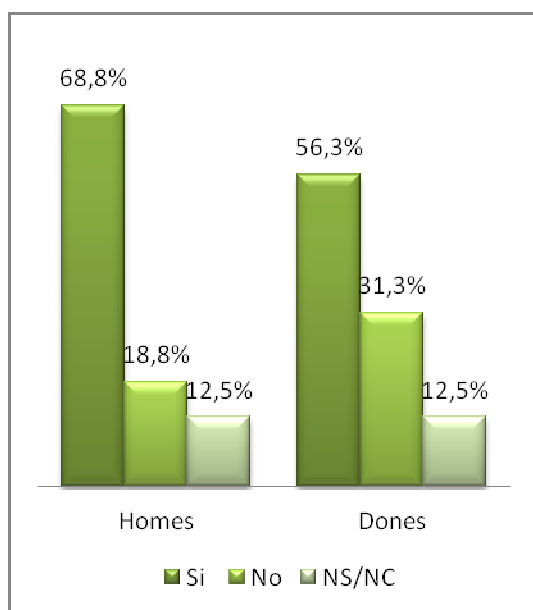
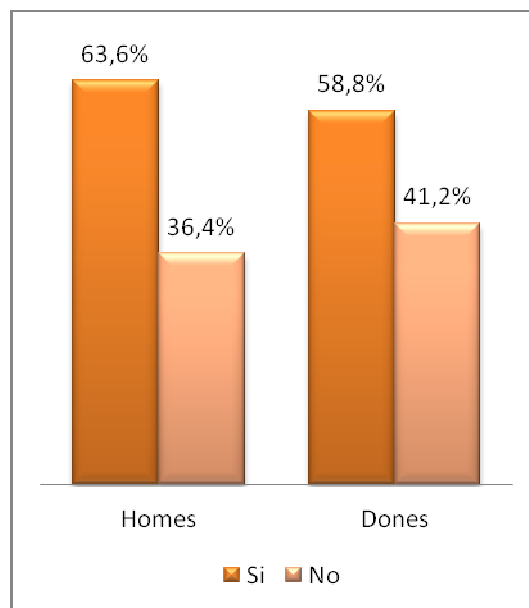
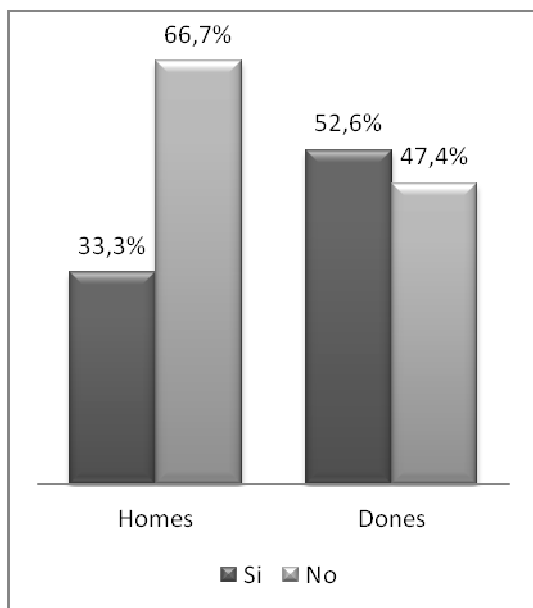

La majoria de població a qui s'ha fet l'enquesta està d'acord en que el principal objectiu de les entitats és ajudar als sense llar a reinserir-se a la societat.

Molts d'ells, sobretot els d'entre 12 i 13 anys, opinen que oferir serveis de lleure també és un objectiu que es té molt en compte.

Cal destacar que no hi ha gaire diferència de pensament entre sexes, ja que les gràfiques estan bastant igualades.

3.2.5 CREUS QUE LA MAJORIA SÓN ALCOHÒLICS O CONSUMEIXEN ALTRES TIPUS DE DROGUES?

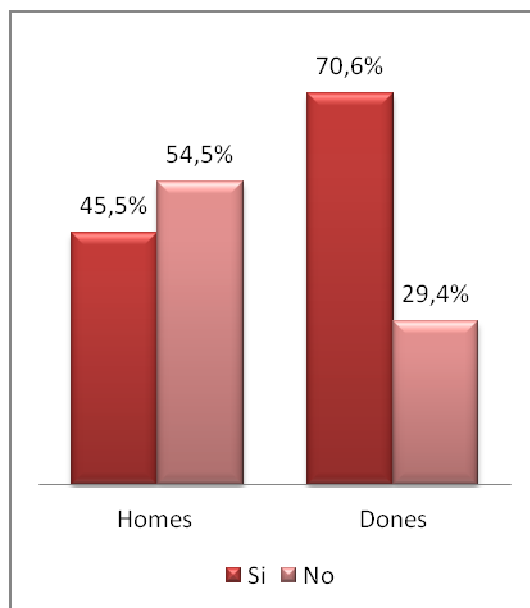
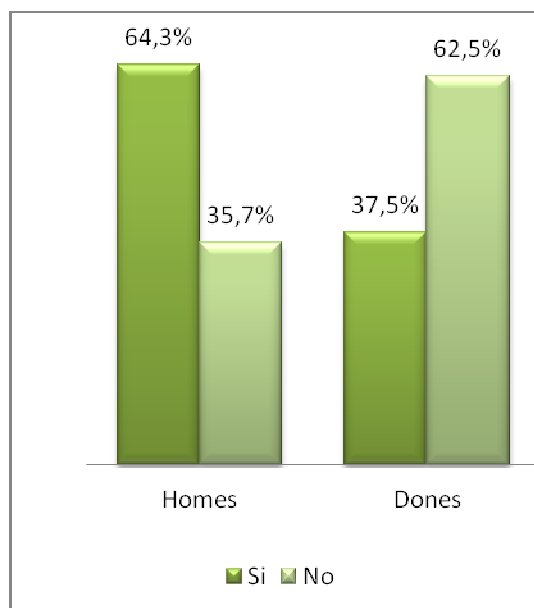
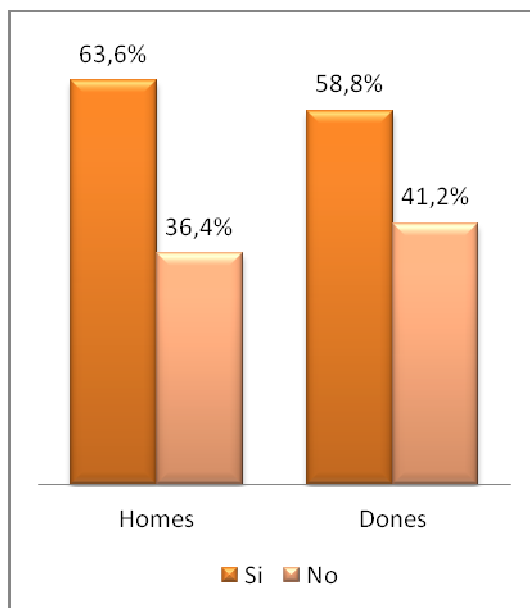
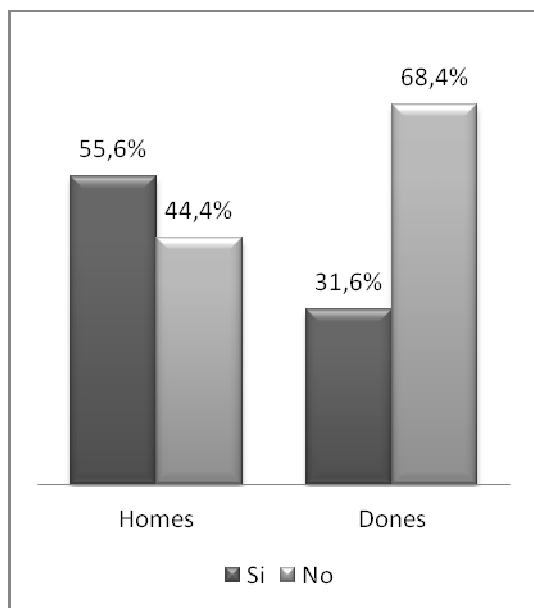

Totes les franges d'edat coincideixen en pensar que la majoria de sense llar consumeixen alcohol o altres tipus de drogues.

En alguns casos, com el grup de 14 i 15 anys, la opinió és molt clara, ja que els que sí que ho creuen són més del 50%, tenint en compte que una quarta part no ha respòs la pregunta. En canvi, en els grups de 12 i 13 anys i de 16 i 17, la diferència no és tant pronunciada.

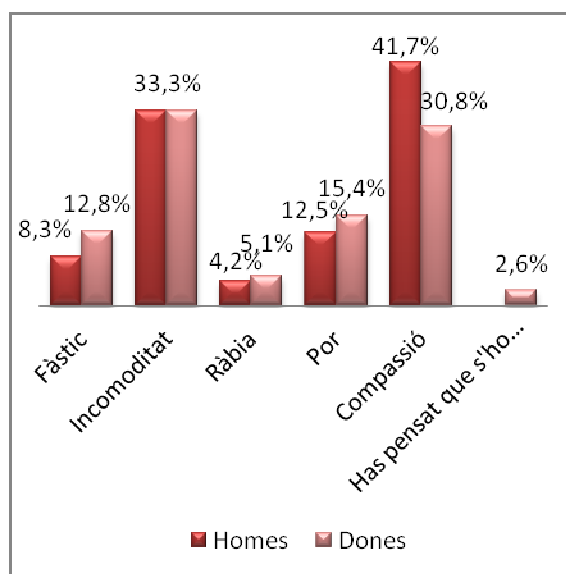
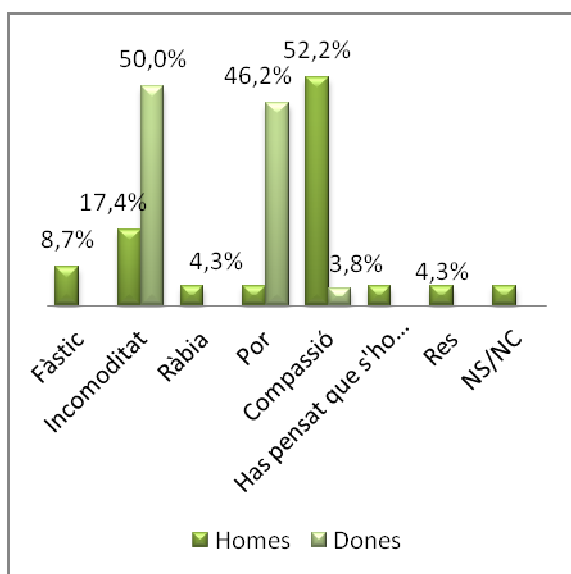
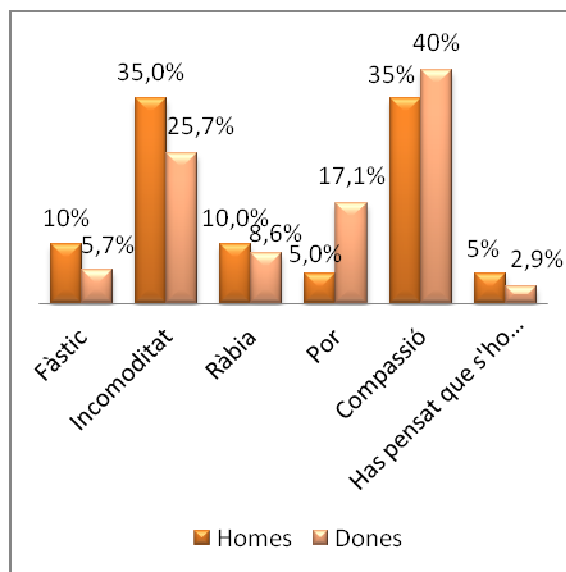
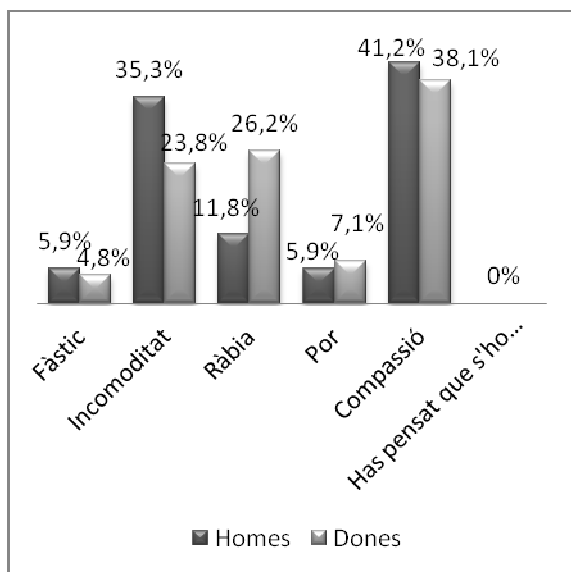
Com curiositat, podem destacar que al grup dels adults hi ha molts més homes que dones que no creuen amb aquest prejudici.

3.2.6 ALGUN COP HAS PENSAT QUE ÉS UNA FALTA DE RESPONSABILITAT O D'IMMADURESA?

En general, els homes són més partidaris que les dones de pensar que trobar-se en aquesta situació és conseqüència d'una manca de responsabilitat i de maduresa. Parlant des d'una globalitat, el sexe femení no transmet cap idea concreta. Les adultes no pensen que aquesta sigui la causa, i les més joves, d'uns 15 anys tampoc. En canvi, les de 17 i 13 anys sí que ho creuen.

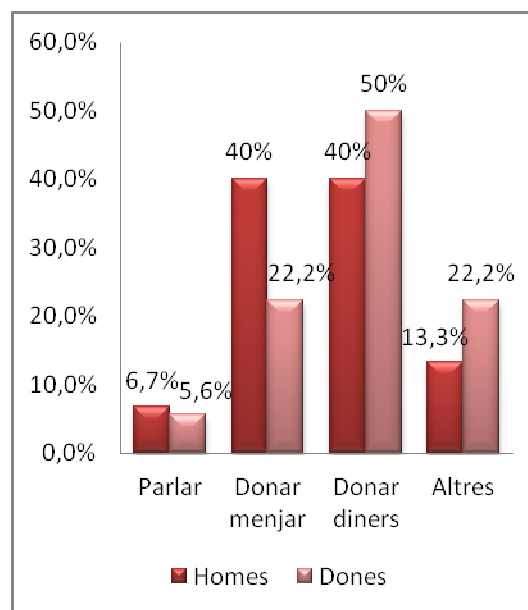
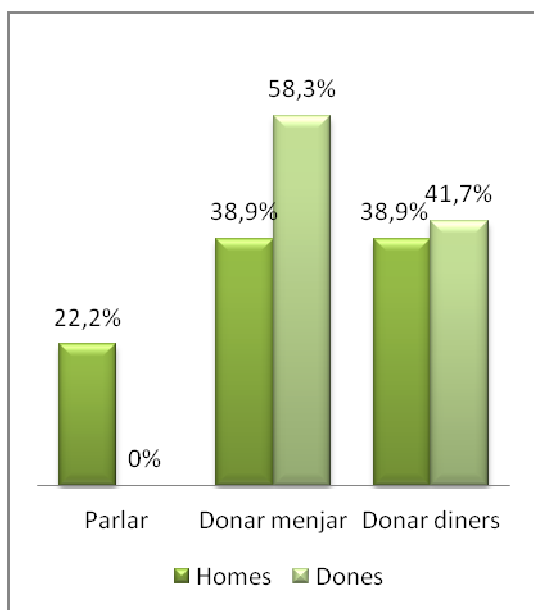
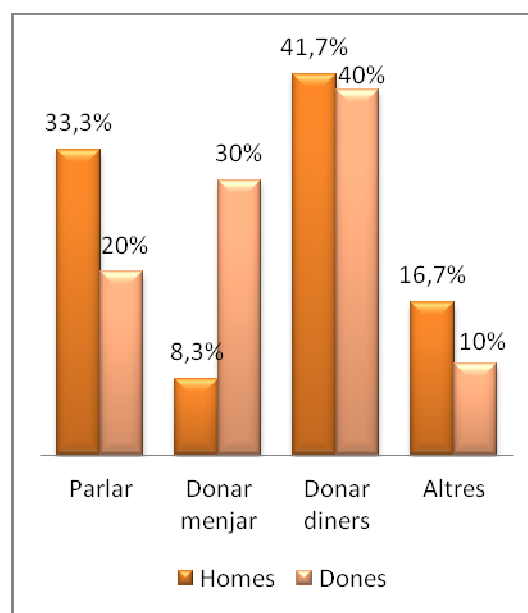
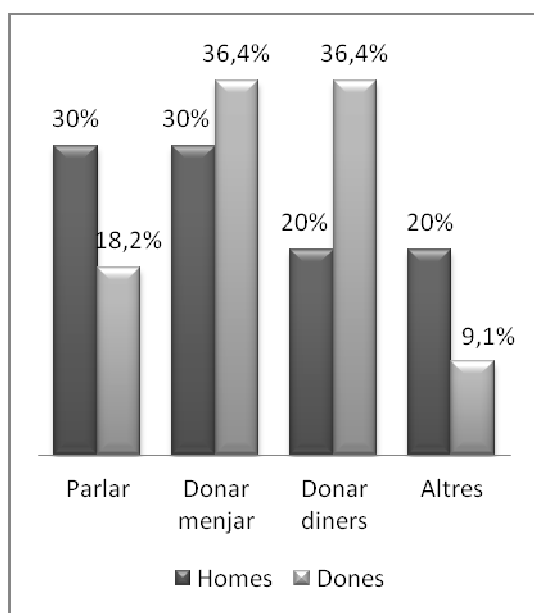
3.2.7 ALGUNA VEGADA, EN VEURE UNA D'AQUESTES PERSONES AL CARRER, HAS SENTIT...

Sense cap dubte, el que més freqüentment sent la població quan veu un sense llar al carrer és incomoditat i compassió. En els dos sentiments hi destaquen els homes, potser com a conseqüència de que la majoria de sense llar són homes i per tant, aquests, en veure'ls s'hi poden sentir més identificats.

Tot i que no tant notablement, també destaca la por com a sentiment freqüent d'un sector de la població. En general, aquestes són dones, ja que probablement se senten més febles davant d'ells.

3.2.8 ALGUN COP HAS FET ALGUNA COSA PER ELLS? QUINA?

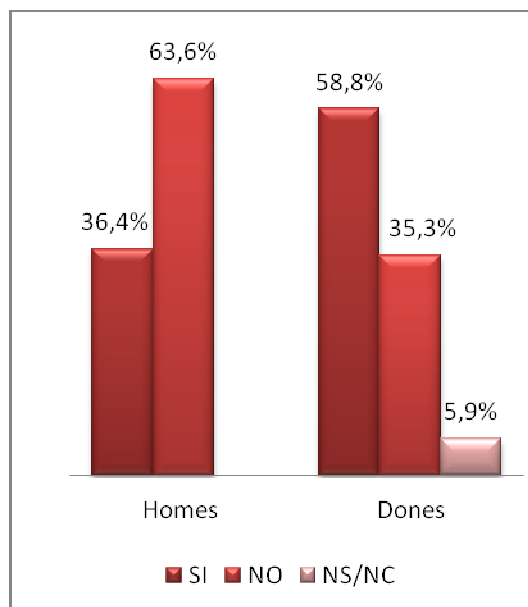
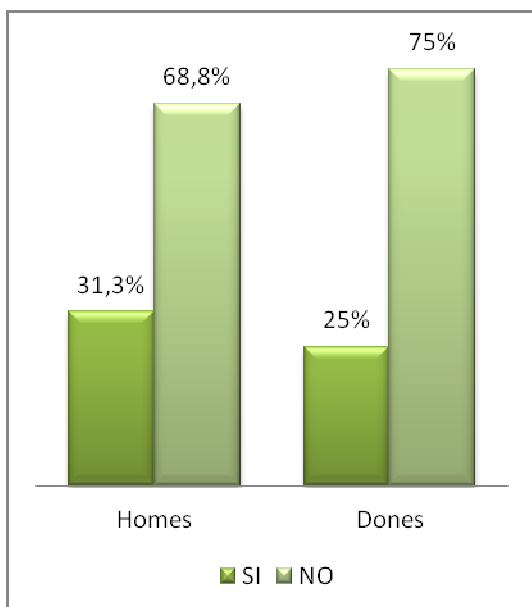
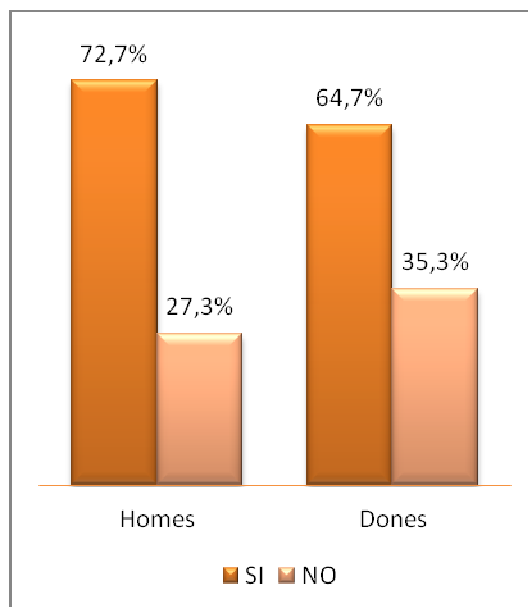
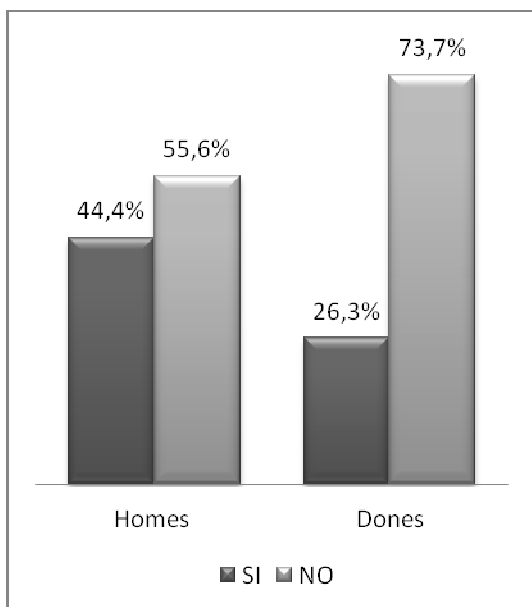
A totes les franges d'edat, gairebé una tercera part de la població ha donat una resposta afirmativa a la primera pregunta; tant en el sexe masculí com en el femení.

Entre els que han respòs afirmatiu, l'acció comuna per a tothom és el fet de donar diners als sense llar, seguida de molt a prop per la donació de menjar. Per als dos casos, destaquen les dones bastant per sobre dels homes.

Contràriament, poca gent ha parlat amb ells alguna vegada. Qui ho ha fet és majoritàriament un adult o joves d'entre 16 i 18 anys; predominantment homes.

Pel que fa a l'apartat d'*altres*, cal destacar el tabac, les donacions de roba, calçat, estris i aliments de forma indirecte, és a dir, mitjançant campanyes o entitats.

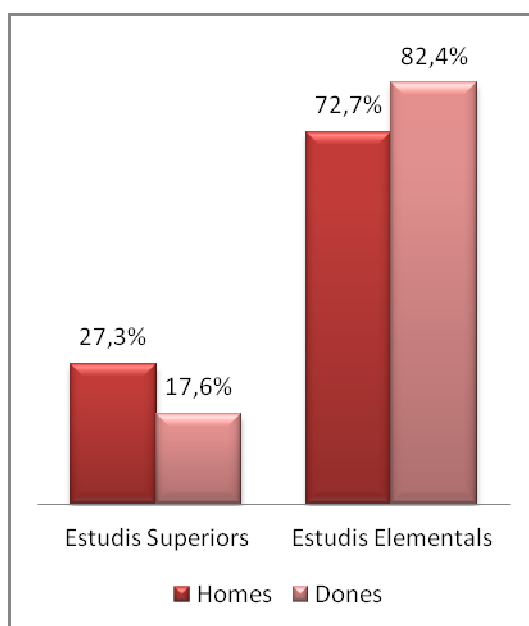
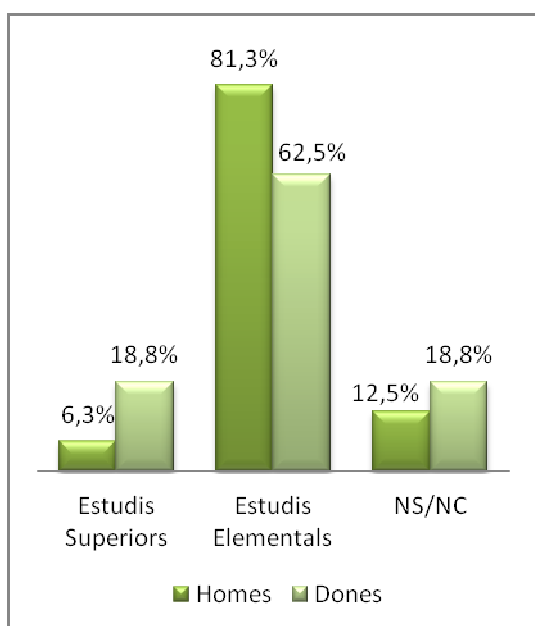
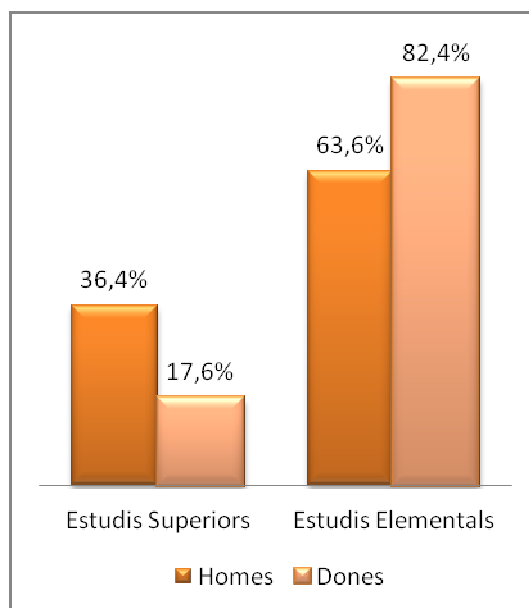
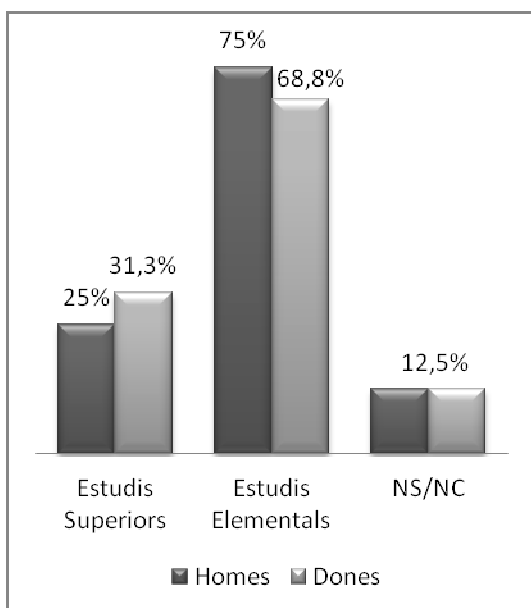
3.2.9 CREUS QUE LA CLASSE SOCIAL A LA QUE NEIXES POT INFLUENCIAR O DONAR POSSIBILITATS D'ACABAR EN AQUESTA SITUACIÓ?

En general, els homes són partidaris de que la classe social en la que naixem no té influència sobre la situació en la que ens podem trobar al cap d'uns anys. Tot i així, els nois d'uns 17 anys creuen que sí que hi té a veure.

D'altra banda, les dones tenen dos punts de vista. Tant les adultes com les de 14-15 anys opinen que la classe social no hi té influència, a diferència dels de 17 i 13 anys, on destaca la resposta afirmativa.

3.2.10 PENSES QUE ÉS MÉS PROBLABLE QUE LES PERSONES QUE FORMEN AQUEST COL·LECTIU TINGUIN ESTUDIS ELEMENTALS O ESTUDIS SUPERIORS?

Al veure les gràfiques podem interpretar molt bé quina és la opinió de les persones enquestades. La gran majoria pensa que la els sense llar no tenen estudis superiors, que només tenen els elementals i fins i tot hi ha persones que creuen que no tenen cap tipus d'estudi.

La diferència entre homes i dones és mínima, per tant, queda molt clara la resposta de tots els participants de l'enquesta, siguin del sexe que siguin i de l'edat que siguin.

3.3. Diari del voluntariat amb els sense llar

Per concloure el treball he volgut fer un recull dels voluntariats puntuals que he fet aquests mesos o experiències que he viscut amb alguns *sense llar*.

27 d'Octubre de 2011

El dia 8 de Novembre, la XAPSELL (Xarxa d'Atenció a Persones Sense Llar) organitza un recompte de gent sense llar a la ciutat de Barcelona. He tingut l'oportunitat de participar-hi com a voluntària acompanyada del meu tutor del treball de recerca, l'Albert Daví.

Avui ens hem reunit tots els voluntaris que farem el recompte als districtes de Nou Barris i Sant Martí.

A les 20:30 hem arribat a la Seu de la XAPSELL, que es troba a l'esquerra de l'Eixample.

A la porta, quatre o cinc persones controlaven l'entrada dels voluntaris i ens deien el grup al que pertanyíem. A nosaltres ens ha tocat el 30.

Com que sóc menor, no apareixia a la llista però, com que vaig acompanyada d'un adult, l'Albert, m'han posat al mateix grup que ell.

Ens hem dirigit a una sala on hi havia tots els altres voluntaris preparats per escoltar la presentació del Diagnosi 2011.

Hi havia molta gent de totes les edats, sobretot m'ha cridat l'atenció que hi havia bastants voluntaris d'entre 20 i 30 anys, i també algun de menors que, com jo, anaven acompanyats. D'altra banda, també destacaven els majors de 65 anys; persones jubilades que dediquen part del seu temps lliure a les persones que ho necessiten. Què maco!

Dins el perfil de voluntaris que en trobàvem en aquella sala, he pogut veure que hi havia alguna persona de fora, cosa que també m'ha sobtat. I, tenint una mica de prejudicis, ens ha semblat identificar que també hi participen alguns homes que potser havien estat *sense llar*.

La xerrada l'ha iniciat una noia que ha explicat les característiques principals i més freqüents del col·lectiu. Això m'ha agradat, perquè he vist que molta informació que ella donava, coincidia amb el que jo he introduït a la part teòrica del meu treball.

A la segona part, una altra noia ha explicat els objectius del Diagnosi i les conclusions que es van treure l'any 2008. Després ha donat unes pautes a seguir pel dia del recompte. Quan ha acabat, cadascú de nosaltres ens hem col·locat a un lloc concret de la sala, allà on hi havia un full amb el número del nostre grup i on hem coincidit amb els altres membres de l'equip. El nostre en teoria estava compost per un altre noi i tres noies més, tot i que aquest dia faltaven dues noies.

Ens hem reunit els quatre. Primer ens hem presentat i hem parlat una estona. Els ha cridat l'atenció que jo estigués allà i els he parlat una mica del meu treball. Les dues

altres persones del grup són bastant obertes i hem pogut parlar tranquil·lament. La dona és voluntària de la fundació Arrels i coneix força gent que està coordinant. El noi ens ha explicat que viu a Esplugues i que potser, el dia del recompte ens pot acompanyar a casa amb cotxe. Això ens aniria molt bé!

A continuació hem observat amb atenció el mapa de la zona del districte que ens han repartit els coordinadors. Haurem de recórrer tots els carrers marcats al mapa des del carrer Navas fins els Encants Vells.

Després d'això, no hem trigat a acomiadar-nos i a dispersar-nos per la sala.

Nosaltres ens hem trobat amb unes amigues de l'Albert que també participen en el Diagnosi. Algunes d'elles ja tenen relació amb els *sense llar*. He aprofitat aquest moment per parlar amb la Rosa, que és voluntària del Projecte Sostre. Aviat ens posarem en contacte i podré aconseguir nova informació, sobretot a través d'entrevistes amb algun educador social i/o voluntari.

M'ha agradat l'ambient d'aquest vespre. He vist molta gent, segurament, molt diferent a mi, tot i que potser algú que no tant. Però el que és segur és que entre tots els que érem allà hi ha una cosa en comú: l'interès per les persones *sense llar* i la voluntat de fer alguna cosa per ajudar-los, encara que no sapiguem exactament com.

També estic contenta d'haver conegut la Rosa. Crec que em serà de gran ajuda pel treball i que podré aprendre al seu costat i amb el que ella em proporcioni.

Dimarts 8 de novembre de 2011

L'organització del Diagnosi 2011 ens ha citat aquesta nit a les 21h a les Cotxeres de Sants. L'Albert i jo hi hem arribat en bici i a l'entrada ens han demanat el nom i ens han donat una targeta d'identificació que ens hem penjat al coll.

Quan hem entrat hi havia moltíssima gent, tots els voluntaris del recompte d'aquesta nit. Al mig hi havia una gran taula on podíem demanar la beguda que volguéssim i per tota la sala, taules petites amb canapès, patates fregides, croquetes, galetes... Ens han convidat a sopar.

Primer ens hem trobat amb la Rosa i altres amigues seves. Mentre parlàvem amb elles i comentàvem la nit que ens esperava, ens hem trobat l'Albert, l'altre noi del nostre grup.

Al cap d'una estona una regidora de l'ajuntament ens ha donat la benvinguda i ha iniciat el recompte. Ens ha cridat l'atenció veure dos polítics del partit d'Iniciativa Verds de Catalunya; el Ricard Gomà i la Dolors Camats.

Seguidament ens hem reunit amb el nostre grup. Hem conegut la Sonia i la filla de la Núria, l'altra voluntària que va amb nosaltres a l'equip, que no van poder venir l'altre dia. A última hora, l'altre noi s'ha canviat de grup perquè n'hi havia un que els hi faltava gent, per tant ens hem quedat cinc persones.

Hem analitzat el mapa i hem programat com ens organitzaríem a l'hora de fer el recompte per tal de recórrer cadascun dels carrers que teníem marcats. Després d'això, ens hem separat i hem quedat a les 23:30 a la parada de metro de Navas. L'Albert i jo ens hi hem desplaçat amb la bici i quan hem arribat hem esperat les nostres companyes, que venien en cotxe. M'he fixat que allà davant hi havia un menjador social.

Quan han arribat ens hem repartit els fulls d'observació, on havíem d'apuntar les característiques de les persones *sense llar* que trobéssim a la nostra zona: si eren home o dona, l'edat aproximada, on dormien, si ho feien sols o en companyia...

Primer hem regirat un parc que hi havia en un carrer, però tot i que hem vist restes de menjar a un banc que podien ser d'un *sense llar*, no hem trobat a ningú.

Després ens hem separat en dos grups i hem recorregut la primera illa. Nosaltres hem vist un home que tenia tota la pinta d'anar a dormir al carrer perquè portava una manta sota el braç. Hem omplert la primera fitxa d'observació.

Quan ens hem trobat amb la resta del grup i ens hem tornat a mirar el mapa per tornar-nos a separar i perquè tothom sabés cap on havíem d'anar, ens hem adonat que el tros que havíem recorregut fins aquell moment, no entrava dins la nostra zona; la fitxa, doncs, no servia per res.

Un cop hem estat orientats, ens hem tornat a separar. Sempre que ens hem repartit les illes i hem acordat un lloc per retrobar-nos, però cada cop hem tingut algun problema per trobar-nos...

L'últim tros l'hem fet els cinc junts i ja no hem trobat a ningú. Però l'Albert, l'Anna i jo n'hem trobat vuit en total i les altres dues noies n'han trobat dos. Dels que hem vist nosaltres, n'hi havia molts que dormien en grup de dos o tres persones, majoritàriament a algun espai cobert privat com entrades d'escaleres de pisos, entrada d'un pàrquing, en caixers... Tot i que ens ha sobtat un home que dormia a la rapissa d'una botiga al mig del carrer!

Finalment, a les 2:10h hem acabat als Encants Vells i hem trucat als coordinadors del nostre districte. Nosaltres hem ajuntat les fitxes d'observació i hem marcat en el mapa, tots els punts on hem trobat *sense llar*. Al cap d'una minuts han arribat en cotxe i els hem lliurat tots els fulls.

Després d'agrair-nos la nostra tasca ens hem acomiadat i hem marxat cap a casa, que l'endemà havíem de matinar!

Estic molt contenta d'haver participat com a voluntària en el Diagnosi 2011 ja que ha estat una oportunitat d'acostar-me més als *sense llar*.

30 de novembre de 2011

Aquesta vespre he quedat amb la Rosa. Ella és voluntària de nit del Projecte Sostre, una iniciativa dels veïns del barri de la Barceloneta que treballa pels *sense llar*.

Es troba al carrer Pescadors i és un pis d'acollida de baixa exigència per a la gent que viu al carrer. Només s'hi accepten homes i en total hi ha sis places.

Les portes s'obren cada dia a les 20h i quan arriben es poden dutxar, rentar, jugar, xerrar amb els companys i els voluntaris, sopar, dormir i esmorzar. Cada nit, dos voluntaris passen la nit al pis amb ells.

Quan la Rosa i jo hi hem arribat, ja hi havia l'altre voluntària, la Sonsoles. Encara sort, perquè la Rosa s'havia deixat les claus!

Hem arribat una estona abans de les vuit i la Rosa ha marxat un moment per comprar sopar. Jo m'he quedat amb la Sonsoles, mirant encuriosida el pis mentre ella m'explicava quatre coses generals. M'ha agradat: a l'entrada hi ha una sala àmplia amb la cuina i una taula al mig. Davant hi ha l'habitació amb sis llits i al costat el lavabo, les piques i les dutxes. Aquesta zona és la dels usuaris, perquè a l'altra banda hi ha l'habitació on treballa l'educador social i dos llits pels voluntaris que hi dormen. Dins l'habitació hi ha un lavabo i una infermeria.

Hi ha hagut un moment que la Sonsoles s'ha ficat a infermeria per preparar els medicaments dels usuaris i jo m'he quedat sola a la sala. Eren gairebé les vuit i han picat a la porta. Ella m'ha dit que obrís. Eren uns veïns que portaven una caixa enorme plena de plates de rebosteria que havia sobrat d'una inauguració que s'havia fet algun lloc a prop del port.

Al cap de poc, ha arribat el primer usuari i després d'aquest, tota la resta. M'ha sobtat molt però alhora m'ha agradat, que els usuaris saludessin tant efusivament a les voluntàries, fins i tot ens han fet dos petons. Jo m'he presentat i m'han acollit molt bé, no he notat que se sentissin incòmodes ni que els molestés que jo fos allà. Seguidament, la majoria han anat a l'habitació o a la dutxa. Tots els usuaris tenen uns dies de dutxa obligatòria, però si a més a més, es volen dutxar els altres dies, no hi ha cap problema.

N'hi ha hagut un que ha arribat begut i amb un trauc al front. La ferida estava molt bruta i s'havia de fer alguna cosa. Finalment ha arribat la Rosa, que és infermera i amb una mica d'alcohol li ha netejat li ha tapat amb un esparadrap.

Hi ha hagut dos senyors, segons el meu parer, els més grans d'edat, que han marxat a descansar sense sopar. Les voluntàries m'han comentat que això ho feien bastant freqüentment perquè molts cops prefereixen descansar i estar calents a un llit que no menjar.

Abans de sopar he fet una partida de dòmino amb l'usuari, la Rosa i la Sonsoles. Ha estat un bon moment per fer caliu i estar amb els usuaris distraient-nos, però també

ha estat una mica incòmode perquè l'usuari₂ ha començat a molestar l'usuari₁ i aquest, que també anava una mica begut, s'ha enfadat molt. Ha estat un moment molt tens per les voluntàries. Fins i tot, han arribat al punt d'amenaçar a l'usuari₂ de que sortís fora. Arribats a aquest punt, ell ha parat i l'usuari₁ també s'ha relaxat una mica. De tant en tant hi havia comentaris incòmodes entre ells dos però les voluntàries ho han sabut controlar.

Al cap d'una estona, l'usuari₃ s'ha afegit a la partida i l'usuari₁ ho ha deixat perquè li tocava preparar el sopar. Ha hagut de parar la taula, repartir la fideuà del *tupper* a quatre plats i escalfar-los al microones.

A les 21h hem sopat tots junts i hi ha hagut bon ambient. Alguns han estat més callats i altres han xerrat més. Han explicat què havien fet durant el dia i alguns ens han explicat aventurètes de quan eren petits. A mi m'ha deixat molt parada que l'usuari₂ expliqués que quan tenia vuit anys fes "campana" a l'escola, es fumés el primer cigarro i es begués una ampolla de vi tot sol. Ha explicat que quan va arribar a casa la seva mare se'n va adonar de seguida perquè el seu marit, és a dir, el pare de l'usuari₂, havia arribat a casa en aquest estat moltíssimes vegades. La mare i la germana van posar el nen sota la dutxa amb aigua freda. L'usuari₂ remarcava que se li va quedar gravat per sempre més.

M'ha semblat una història dura i penso que n'hi ha moltes més d'iguals o pitjors, però m'he quedat molt parada quan ell ho explicava. La família desestructurada és una causa molt freqüent d'acabar al carrer.

L'educador havia deixat un encàrrec per les voluntàries. Es tractava d'una caixa de sabates per l'usuari₄, que porta pocs mesos a Sostre molt discret i que no sembla que hagi de portar problemes de convivència.

Després de sopar, la Sonsoles li ha portat a la taula. L'usuari₄ ha estat el centre d'atenció dels que érem allà; tothom esperava amb ganes que obrís la caixa. A ell se'l veia encuriós i quan ha obert no ha pogut evitar emocionar-se. Dins la capsa hi havia moltíssimes sabatetes fetes amb cuir i amb una anella per penjar. Ens ha explicat que les havia fet amb un amic seu i que, tot i que no entenia com havien arribat a les seves mans, estava molt content. Tots ens hi hem abocat i hem observat meravellats, aquelles sandalietes fetes a mà tant maques. L'usuari₄ estava tant content que ens n'ha regalat una a tots els que l'hem volgut. Ha estat un gest molt maco per part seva. Jo n'he agafat una de vermella. Al cap d'una estona, he vist que l'usuari₁, que seia al meu costat, es treia la cadena d'or del coll i la ficava per dins l'anella de la sabateta; després m'ha demanat que li lligués un altre cop. M'ha sobtat que fes això, perquè m'ha donat la sensació que no era un home gaire expressiu i que quan l'usuari₄ ens ha regalat aquell detall, ell no li havia fet massa cas, però quan he vist que se'l lligava al coll amb la cadena d'or m'ha fet commogut.

Després d'aquesta bona estona i d'un sobretaula una mica llarg, l'usuari₁ ha recollit la taula i ha fregat els plats i els altres ja es preparaven per anar a dormir. A les 22:30 és l'hora màxima perquè estiguin al llit.

La Rosa, la Sonsoles i jo hem entrat a l'habitació de les voluntàries. M'han ensenyat una graella que han de completar cada nit els voluntaris que hi van perquè l'educador tingui un seguiment dels usuaris. S'ha d'apuntar a quina hora ha arribat cadascun, si anaven beguts, quin tracte han tingut amb els voluntaris i amb la resta de companys, si han sopat, l'hora que han anat a dormir... A més, també han escrit com ha anat la nit. Han destacat el fet de la caixa de sabates i el comportament de l'usuari₂. Aquesta llibreta l'escriuen cada nit els voluntaris per saber què es fa cada dia i per no perdre el fil els dies que no hi ets.

Després hem comentat la nit i m'han explicat que l'usuari₅, un que he conegut poc perquè de seguida ha anat a dormir, deixaria el pis al cap de pocs mesos per anar a viure a un pis compartit. Això volia dir que els anys que havia passat a Sostre li havien servit per apartar-se de l'alcohol i millorar personalment i això es compensava donant-li la possibilitat d'anar a aquest pis.

M'han explicat una mica per sobre com estava organitzat el projecte, que compta amb molts voluntaris. Alguns, generalment veïns, s'encarreguen de portar el menjar cada vespre. Està clar que no sempre ho fan els mateixos, n'hi ha molts, per això hi ha una graella on està apuntat a qui li toca cada dia.

El mateix passa amb els voluntaris de nit, que n'hi gairebé seixanta. A cadascun li toca venir un cop al mes aproximadament, i per repartir-s'ho, també tenen unes taules on s'apunta qui ve cada dia; d'aquesta manera també van canviant de company i coneixen gent nova.

He marxat cap a les 23:15 perquè elles havien de descansar, ja que demà s'han de llevar tots abans de les 7h, i jo també, perquè l'endemà tinc classe.

Estic molt contenta d'haver passat la nit amb els usuaris i les voluntàries de Sostre perquè ha estat l'experiència més propera que he viscut amb els *sense llar*; he pogut mantenir una conversa amb ells, sopar, jugar i sobretot observar-los i pensar molt sobre les seves vides.

Crec que el Projecte Sostre té un gran mèrit de funcionar amb la bona organització i coordinació de tants voluntaris i molta sort de treballar en un ambient tant agradable. El fet de ser un pis i tenir només sis places és un gran avantatge, ja que el centre és molt més familiar i el tracte és més personal.

he tingut La sensació que els usuaris sempre han respectat les voluntàries i les han tractat bé, però tot i així en cap moment s'ha notat que aquestes els tractessin amb superioritat ni amb distàncies, ben al contrari, en general hi ha hagut una relació molt natural i còmode.

Sincerament crec que els voluntaris també es mereixen una consideració ja que crec que el que fan implica un grau de compromís molt elevat, saber portar a terme i enfrontar-se a situacions extremes sense ser professionals ni experts en el col·lectiu.

3 de desembre de 2011

Aquest matí he quedat amb una usuària d'un alberg de Nou Barris.

Quan ens hem trobat m'ha preguntat si podia venir amb nosaltres una amiga seva que també estava a l'alberg. Per suposat li he dit que no hi havia cap problema.

Feia molt fred i no hem trobat ni un banc amb una mica de sol. En un altre context hagués proposat d'anar a prendre alguna cosa a un bar mentre m'explicaven la seva experiència a l'alberg, però he entès que avui no hagués estat gens encertat.

Elles em van proposar d'anar a la biblioteca, on podríem estar calentes, però havíem de parlar fluix.

Els he dit que jo sabia molt poques coses dels albergs i que per això preferia que m'expliquessin elles la seva vivència.

L'usuària₁ té 58 anys i l'usuària₂ en té 63 i a les dues les van fer fora de casa seva d'un dia per l'altre. L'usuària₂ va ser maltractada físic i psicològicament pel seu marit durant més de quaranta anys. Ara en fa dos que va decidir separar-se d'ell. Va ser llavors quan van començar els problemes, ja que les seves tres filles no li van fer costat, ell li passava una pensió molt baixa i l'assistenta social que tenia no l'ajudava gens. Mai havia tingut amics perquè el seu marit no li permetia tenir vida social.

L'usuària₁ és cubana i ja fa uns anys que està aquí. Tant una com l'altra sempre han fet de dones de fer feines a diferents cases i fins i tot han estat interines a una casa. Per les dues va ser la millor experiència, on les van tractar millor.

L'usuària₁ no va arribar a passar cap nit al carrer perquè la mateixa tarda que la van fer fora va anar a buscar recursos al Centre Cívic de la Sedeta. Allà li van dir que havia d'anar a buscar algun alberg on poder dormir i va tenir la sort d'arribar a un alberg on va trobar-hi lloc per quedar-s'hi.

En canvi, l'usuària₂, la primera nit que va passar fora de casa va dormir al carrer. Estava molt afectada i no va tenir ni esma de demanar ajuda. M'explica que primer es va posar a un banc al costat d'un parc, però que tenia molta por que algú li digués que no ho podia fer i de que li robessin les poques coses que portava a sobre. Va decidir amagar-se entre els arbustos del parc i va fer nit allà. És una dona gran i amb una salut delicada i aquella nit gairebé agafa una pulmonia. En va tenir prou per veure que no podia seguir així i va anar a demanar ajuda. Primer va estar una temporada a un altre alberg, però al cap d'un temps es va traslladar al de Nou Barris.

Els pregunto per les condicions i l'estada a l'alberg i em contesten respostes una mica diferents. L'usuària₂ mostra un gran agraïment a l'alberg i reitera moltes vegades que ella no es pot queixar de res perquè qualsevol cosa és millor que dormir al carrer a ple hivern. També comenta que hi ha alguna cosa que no li agrada, però que no es pot queixar perquè cada dia li donen menjar, un llit calent i l'opció de dutxar-se.

En canvi, l'usuària₁ no se la veu tant contenta. Està contenta de poder tenir un lloc on poder dormir però m'explica que posen moltes normes i condicions innecessàries i il·lògiques que ella no suporta. No li puc discutir res perquè no conec el funcionament. M'expliquen que s'han donat varis casos de robatori dins de l'alberg. És una cosa que els fa molta ràbia i que no poden entendre, perquè tothom que és allà sap que els seus companys tenen el mateix problema que ells i que per tant és molt cruel que es robin entre ells. És un neguit que els molesta perquè han d'estar sempre alerta per qualsevol cosa que fan.

Finalment coincideixen en que estan a gust a l'alberg i que per res del món ho canviarien pel carrer, però també són conscients que és un lloc de pas i que tenen ganes de poder tenir una llar per a ells.

L'usuària₂ és ben clara quan diu: *"Yo me conformaría con una habitación donde me cupiera una camita i un puchero."*

Valoro positivament haver estat parlant amb aquestes dues dones usuàries d'un alberg per a sense llar. Segurament no són el típic perfil de *sense llar* que ens imaginem, però hem de pensar que persones sense addiccions i sense malalties mentals també podem arribar a quedar-nos sense res per culpa d'altres causes, i amb els temps que corren actualment, la xifra anirà augmentant.

Aquesta trobada m'ha servit per reflexionar molt sobre el que tenim, el que valorem i com ho fem, i ara que ve Nadal encara em dóna més a pensar. Aquestes dones han après a viure amb el que tenen i no amb el que voldrien tenir.

9 de gener de 2012

Aquesta tarda he anat a visitar dos albergs de l'Ajuntament: Can Planas i Meridiana Integral.

A les 18h m'he trobat amb la Fina, una treballadora social que fins fa uns anys treballava amb els *sense llar* des de l'Ajuntament.

Els dos albergs que he visitat són d'alta exigència, és a dir que els usuaris que hi són han passat per un seguiment previ i que gràcies al seu esforç i a la seva voluntat de sortir-se'n, han aconseguit l'oportunitat d'instal·lar-se en aquest tipus d'alberg.

Tant en un com en l'altre ens han rebut dues senyores molt agradables que ens han ensenyat totes les instal·lacions i ens han explicat el funcionament i l'organització de l'alberg.

Pel que fa a les coses generals són bastant semblants: a tots dos hi ha un menjador, una cuina, una sala amb alguns sofàs i un televisor pels usuaris, una sala per a fer tallers i manualitats, una petita infermeria, habitacions per a homes i dones separades, una d'elles preparada per si hi ha algun usuari que va en cadira de rodes o necessita una assistència especial, per si es tracta d'una urgència i no hi ha més llits lliures... Les dutxes també estan separades per sexes i també n'hi ha una d'assistida. Les persones que estan a l'alberg no poden deixar res a les habitacions, cadascun té una taquilla personal per a les seves pertinències i a més hi ha una consigna gran per a tothom.

Tot i això, els diferencien alguns trets. El primer que he conegut, "Can Planas" està situat a una raconet del barri de Sant Martí que fora de context sembla un petit poble. "Can Planas" és una masia que està envoltada per blocs de pisos però que tot i això es reserva el seu espai més íntim a l'entrada i just davant, on hi ha un parc que sembla un petit bosc. Just al costat hi ha un institut al qual, un grup d'usuaris hi van un cop a la setmana a escombrar el pati. Molt a prop hi ha una altra masia amb un hort municipal, on un grup dels *hostes* de l'alberg també hi van a donar un cop de mà.

La Fina m'explica que aquesta és la manera que utilitzen perquè els usuaris s'adonin que tenen el privilegi d'estar en aquell alberg i que és la manera de fer alguna cosa a canvi per estar-se allà. D'altra banda, també és una activitat més que poden fer per a distreure's i sobretot per a omplir la seva vida i trobar un equilibri per a la rutina que s'han de crear per tal d'agafar hàbits i costums, ja que la majoria, quan vivien al carrer no sabien ni a quin dia de la setmana estaven, no tenien obligacions ni ningú que els motivés per a fer coses diferents.

Una diferència prou important entre aquests dos albergs és que, tot i que els dos són d'alta exigència, "Can Planas" ho és més que el de "Meridiana". Això vol dir que el primer només deixa entrar al centre les persones que hi estan albergades, en total cinquanta com a màxim. En canvi, el segon deixa entrar al centre *sense llar* que no dormen a l'alberg. "Meridiana té quaranta places però apart d'això, dóna fins a cinquanta números a persones que es vulguin dutxar, entren persones per a fer els tallers, per jugar a jocs de taula, per dinar...

Lògicament, les habitacions estan separades per homes i dones i m'ha cridat l'atenció que, a l'alberg de St. Martí, el 75% de les habitacions estaven destinades a homes i la resta a dones, i al de Meridiana, a l'habitació de les dones hem vist molts llits on no hi dormia ningú. Jo els he comentat que una de les preguntes que em feia al treball era per què n'hi havia més de sexe masculí que de femení. Elles m'han respost que sovint, les dones suportem més els cops durs i forts i ens en sabem sortir millor que els homes, que se solen rendir amb més facilitat i es deixen en mans del carrer.

Una altra característica lligada amb l'exigència que demana el centre és, per exemple, que a Meridiana hi poden haver usuaris que consumeixin drogues habitualment, tot i que no ho poden fer dins ni poden arribar al centre amb els efectes de l'alcohol o altres drogues, a diferència de "Can Planas", on no pot haver-hi cap usuari que sigui toxicòman.

He trobat molt interessant fer aquest recorregut per dos albergs de Barcelona perquè ara se'm fa més fàcil fer-me una idea de com es treballa pels *sense llar* de d'aquests.

També és veritat que he anat a dos albergs d'alta exigència, que són bastant avançats i que són dels millors, perquè n'hi ha d'altres on les condicions són molt diferents. La Fina m'ha explicat que el de Zona Franca està molt mal situat i que les instal·lacions no són gaire bones, a diferència de "Can Planas" per exemple, al que els mateixos *sense llar* anomenen "L'hotelet".

Quan estava allà he pensat amb la feina dels treballadors i, he arribat a la conclusió que realment, s'ha de tenir molta vocació i ganes per fer aquesta feina i tractar amb gent d'aquest tipus. Com he comprovat a les enquestes dels educadors, de tant en tant hi ha alguna bona experiència però els dos coincideixen en que les més freqüents són les dolentes i, quan aquestes es donen, ha de ser molt complicat saber portar la situació de la millor manera possible.

18 de gener de 2012

Aquest és el tercer any que els alumnes de 2n d'ESO de l'Institut organitzen la venda de *Pastissos Solidaris*.

Enguany, els alumnes de primer cicle de la ESO van portar més de seixanta pastissos i el dia 22 de desembre, quan vam fer la festa de Nadal al centre, van encarregar-se de vendre els trossos a altres alumnes i professors. Cada tros tenia un preu de 0'50€ i en total van recollir gairebé 330€. Aquests diners els hem destinat a la Fundació Arrels.

A més, aquest primer trimestre també vam fer una recollida de menjar per al Banc d'Aliments i una altra de roba, sabates, raspalls de dents i sacs de dormir per al Centre d'Acollida d'Assís. Van tenir molt èxit i vam recollir un nombre molt elevat de menjar i estris.

Aquest matí, hem anat a portar els diners a la fundació nou alumnes de 2n d'ESO, l'Albert Daví i jo. Quan aquests arribin a classe, hauran d'explicar als seus companys l'experiència a Arrels.

La María Pomés ens ha rebut amb una sorpresa molt agradable, sobretot per a mi. Ens ha dit que aquest any podríem parlar amb el Lluç, un home vinculat a Arrels que ha passat deu anys de la seva vida al carrer.

Efectivament, quan ens ha portat al seu despatx, una sala prou gran, ens l'ha presentat i ell ens ha rebut encantat. Ens ha explicat la seva experiència al carrer i, tot i que ha començat dient que van ser uns dels millors anys de la seva vida, ens ha remarcat que no ho desitja a ningú, ens ha advertit que vigilem molt amb les drogues i que cuidem la gent del nostre entorn. Ell és esquizofrènic i a causa de patir unes circumstàncies molt dures, va acabar al carrer amb una malaltia mental i amb problemes de toxicomanies. Fa uns dotze anys va començar a vincular-se a Arrels gràcies a la recomanació d'una senyora que també havia patit el mateix que ell i que se n'havia sortit gràcies a aquesta entitat. Actualment viu a la llar *Pere Barnés*, un pis tutelat per la Fundació. Després

d'algunes preguntes que han fet alguns, el Lluc ha marxat i hem fet la segona part de la visita amb la Maríia.

Ella ha intentat matisar algunes de les coses que el Lluc havia positivitzat de la vida al carrer, ja que com ens ha dit ella, ell només intenta recordar les coses bones i sobretot no perdre mai el sentit de l'humor, però la Maríia ens ha explicat que va estar molt malament i que ara encara té seqüeles de tot tipus (tant físiques com psicològiques).

Tot seguit, ens ha explicat la filosofia i el funcionament d'Arrels. Tot i que la majoria de coses ja les sabia, m'ha agradat la seva manera d'explicar les causes que porten a les persones a acabar sense llar: Les persones, mica en mica anem construint una teranyina que consta de molts fils. Els tres pilars de la teranyina són la **família**, els **amics** i la **feina**. Perquè aquesta teranyina sigui estable, hem de preocupar-nos de la gent del nostre voltant, cultivar les amistats... Quan un de tots els fils es trenca, no acostuma a ser molt greu. Bé, depenent de quin sigui sí, però es pot superar amb facilitat. Però el problema arriba quan, per culpa del trencament d'un d'aquests fils es comencen a trencar tots els altres i quan la persona no sap o no pot controlar la situació a causa de molts factors, és possible que acabi sent un *sense llar*.

Crec que aquesta és una manera molt significativa d'explicar els factors que porten a les persones a trobar-se en aquesta situació i entendre que es tracta d'un procés plurifactorial.

Després d'això, hem fet un recorregut pel centre mentre la Maríia ens explicava què feien els usuaris a cada espai. Hem vist el rober, les dutxes, la consigna, la sala on juguen a jocs de taula, una sala de tallers...

Ha estat una experiència molt enriquidora i interessant.

6. CONCLUSIONS

Per posar fi al treball que he estat realitzant aquests mesos i per comprovar si les meves hipòtesis inicials són certes o falses, he redactat unes conclusions finals.

La meva primera afirmació és que hi ha més homes que dones sense llar perquè aquests no senten tants lligams amb la gent del seu entorn, sovint fugen dels problemes i no s'hi enfronten de la manera adequada. Per aquest motiu, molts acaben al carrer. En canvi les dones acostumen a ser més fortes amb el mateix tipus de problemes i intenten tirar endavant de la manera que sigui.

Segons he pogut comprovar amb gent que està en contacte amb el col·lectiu, tot i que no hi ha cap prova científica que ho verifiqui, en la majoria de casos és així. Tant els educadors o treballadors socials com els voluntaris han coincidit amb la meva hipòtesi. Aquestes persones que han conviscut amb ells m'explicaven que, majoritàriament, una mateixa situació es desenvolupa de forma molt diferent entre un home i una dona; per exemple el trencament de la parella, la mort d'una persona estimada, la pèrdua de feina o de vivenda...

Tot i això, m'ha sobtat que en una de les entrevistes, la treballadora social d'Arrels em comentés que, tot i haver molts més homes que dones, les darreres acaben en un estat molt més precari i pitjor en tots els sentits. Molts cops, la situació de les dones sense llar és irreversible, mentre que amb la dels homes, depenent de l'edat, hi ha més esperances.

Per altra banda, també és cert que les dones tenen altres tipus de recursos i pròpies dones *sense llar* poden estar registrades en altres tipus de centre d'acollida com per exemple el que es dedica a les dones maltractades.

Vull destacar que les entrevistes i algunes converses que he fet amb les persones més properes als *sense llar* m'han estat de gran utilitat per verificar la meva hipòtesi.

Pel que fa a la segona hipòtesi que vaig plantejar-me, que la gent té prejudicis envers aquest col·lectiu, cal dir que no n'he pogut extreure una conclusió prou clara que em convenci.

Per comprovar-la vaig passar unes enquestes a persones del meu entorn de quatre franges d'edats diferents amb preguntes que m'ajudessin a saber quin era el coneixement sobre els sense llar i què en pensaven. A l'acabar el treball m'he adonat que les preguntes no van ser les més encertades per a descobrir si la gent té prejudicis. A més, és un tema del que la gent intenta amargar-se'n o com a mínim no presumir-ne i sospito que, en moltes ocasions, els enquestats no hauran estat del tot sincers.

A part d'aquestes raons, la hipòtesi que em vaig plantejar és molt genèrica i es fa molt difícil arribar a una única resposta amb el mètode que vaig utilitzar. Una enquesta és un recurs a partir del qual és molt fàcil generalitzar i arribar a una idea errònia per això ara em veig incapaç de treure'n cap conclusió segura.

Malgrat això, valorant els resultats que he obtingut m'han servit per adonar-me que la gent no té tants prejudicis com jo em pensava.

En general m'he adonat que quan més grans som les persones, més coneixement hi ha sobre les persones *sense llar*, ja sigui per l'interès personal que es desenvolupa amb l'edat o bé perquè és més fàcil estar informat i documentat.

Pel que fa al sexe no he observat cap distinció rellevant entre els dos. De totes maneres, cal destacar que quan he preguntat si creien que la causa era la manca de maduresa o responsabilitat, la majoria d'homes han respòs que sí, mentre que en les dones no ha estat així. En la meva opinió, els homes se senten més propers i reflectits amb els *sense llar* perquè n'hi ha molts més i potser aquesta pregunta l'han respòs des d'un punt de vista més personal i empàtic.

Quant a la pregunta del que senten quan veuen una persona que viu al carrer, destaquen els sentiments de compassió, incomoditat i per part de les dones, la por; segurament perquè se senten indefenses davant d'ells.

Tot i no constar com a hipòtesi del treball, personalment em preguntava quin era el principal objectiu de les entitats, projectes i també de l'Ajuntament per ajudar els *sense llar*.

El fet de tractar amb treballadors de diferents àmbits m'ha permès conèixer de més a prop la seva manera de treballar. Per una banda els serveis socials de l'Ajuntament, d'altra la Fundació Arrels i per una altra el Projecte Sostre. Tots tres es dediquen a les persones en situació de *sense llar* però està clar que l'enfocament que tenen no és el mateix.

El primer exemple rep moltíssims usuaris i té treballadors a la seva disposició, però parlant amb la Fina i visitant els albergs vaig adonar-me que el tracte amb ells és més fred i amb més distància que el tracte que poden tenir els usuaris amb l'educador social de Sostre. Els recursos no són proporcionals a la demanda d'atenció que hi ha i això es veu reflectit com una trava més per a beneficiar-los.

El Projecte Sostre és una iniciativa dels veïns de la Barceloneta que funciona gràcies a ells i que l'atenció als usuaris és molt més personalitzada, entre altres motius, perquè només es dediquen a sis homes que acudeixen diàriament al pis. D'aquesta manera no és tant difícil fer un seguiment de les persones.

D'altra banda, Arrels és un entremig, ja que els usuaris són més que els de Sostre però no arriben a ser tants com al Serveis Socials i per tant és menys freqüent que es trobin amb dèficit de recursos. Tot i que també deu passar.

Aquesta és una breu reflexió que he pogut fer perquè he tingut l'oportunitat de conèixer mínimament els tres centres i que encara que no m'hagués sorgit al principi, és una inquietud que em va venir durant la realització del treball de camp.

7. VALORACIÓ I AGRAÏMENTS

Finalment, per donar per acabat el treball, he volgut fer una valoració global del que ha estat per a mi fer aquest treball.

Al principi em vaig plantejar el treball d'una forma molt més teòrica, per tal de conèixer característiques i situacions dels *sense llar* i també de les entitats que s'ocupen d'ajudar-los a reestructurar la seva vida personal. Pel treball de camp tenia clar que volia fer un petit estudi dels prejudicis i que segurament ho faria amb enquestes. Però no tenia cap més idea.

Tot això ho he pogut realitzar tal com esperava i el que vull remarcar és que el meu treball de camp ha pogut ser molt més complert gràcies a moltíssima gent que s'ha preocupat per mi i el meu treball. Això ha estat de gran ajuda per a mi i m'ha permès, a més d'acabar amb un treball més complert, adquirir més coneixements a partir de l'experiència que de la teoria!

En primer lloc voldria agrair a la Fundació Arrels, amb qui des de l'inici del treball vaig poder comptar per resoldre qualsevol qüestió i també per a fer entrevistes a alguns dels treballadors d'allà. Cal dir que els tres cops que hi he estat he rebut un tracte molt agradable. Per part dels entrevistats també vaig rebre molta atenció i afecte.

Vull agrair-los també que em permetessin utilitzar el títol de la *Memòria 2010 de la Fundació Arrels* com a títol del meu treball. Quan vaig llegir-lo de seguida vaig pensar que era molt encertat, que d'una manera subtil advertia a tota la població que qualsevol persona pot arribar a trobar-se en una situació de *sense llar* o semblant i que per això hem d'aprendre a ser empàtics amb els que ho estan patint en aquests moments i els que vindran.

Per altra banda, voldria agrair enormement a la Rosa Llorens, voluntària del Projecte Sostre.

Des del primer moment que va saber que estava fent aquest treball i que la seva ajuda em podia servir va dedicar-se plenament a mi i les meves peticions. Va buscar un raconet a la seva atafegada agenda i em va aconseguir una entrevista amb l'educador social de Sostre, amb una altra voluntària i, fins i tot em va proposar anar a sopar amb ella i els *sense llar* al pis tutel·lat pel Projecte Sostre. Aquesta va ser una experiència inoblidable i és per això que estic tant agraïda a la dedicació que ha tingut la Rosa amb mi.

Per últim comentar que també va ser ella qui em va presentar les dues usuàries de l'alberg de Nou Barris amb qui vaig anar a parlar un dissabte de novembre i qui em va proposar de fer una entrevista a un home que fa uns anys va ser un *sense llar* (Annex 2). Els dies que havíem quedat van anar sortint imprevistos diversos per part de tots dos i aquest últim mes ha tingut un problema greu, per això ha estat impossible realitzar l'entrevista. Tot i així, ell estava molt predisposat i motivat, per això també li voldria agrair l'interès.

La Fina Pi de la Serra és una treballadora social que treballa a l'Ajuntament i que fins fa pocs anys treballava pel benestar del col·lectiu. Ella va ser qui em va proporcionar la informació dels albergs de Barcelona i em va explicar detalladament el funcionament d'aquests i d'altres serveis socials que proporciona l'Ajuntament. També va ser la Fina qui va proposar-me d'anar a visitar els albergs i ella mateixa m'hi va acompanyar. Vull agrair-li el temps que ha dedicat ajudant-me a enriquir el treball de camp.

Per acabar, agrair a l'Albert Daví, el meu tutor, que ha mostrat interès pel desenvolupament del meu treball, que m'ha recomanat i que ha estat sempre molt sincer, tant per les coses bones com per les que no ho eren tant.

Gràcies a ell vaig poder participar al Diagnosi 2011. Va fer tots els possibles perquè, tot i ser menor, pogués participar-hi, compromentent-se a acompanyar-m'hi en tot moment i demanant autorització als meus pares. Aquella experiència també em va agradar molt i estic molt contenta d'haver-la pogut realitzar. Va ser l'oportunitat per conèixer la Rosa, ja que ell ens va posar en contacte.

Gràcies també als meus pares, que m'han donat suport en tot moment i han mostrat interès i il·lusió pel treball que estava portant a terme, als meus amics, que m'han animat a en els moments durs i m'han ajudat a oblidar-me'n durant unes hores i també al Raimon Bolívar, que m'ha cedit una fotografia pròpia per a posar a la portada del treball.

Vull posar punt i final expressant la meva sensació envers el treball.

Tot i que al principi vaig tenir unes setmanes d'indecisió amb l'elecció del tema, quan el treball estava posat en marxa va començar la meva il·lusió per a avançar i descobrir cada dia alguna cosa nova.

Sense cap dubte, la part pràctica és la que m'ha motivat més a seguir endavant i a implicar-m'hi totalment, ja que com he comentat abans, l'experiència personal val més que mil fulls de teoria sobre els *sense llar*. Sé que la injustícia social es pot tractar des de qualsevol punt, però a mi m'ha agradat fer-ho des de la més propera, amb els afectats. He tingut la sort de compartir moments amb bones persones que es dediquen, ja sigui professionalment, com de forma voluntària, a persones que realment necessiten sentir que tenen algú a prop que es preocupa per ells. El fet de veure gairebé 800 persones disposades a passar una nit d'hivern fent un recompte de gent dormint al carrer, o de veure la llarga llista de voluntaris del Projecte Sostre que hi passen la nit o que porten menjar per aquells usuaris que estan intentant recuperar-se, o molta més gent que ara no tinc en compte o que no conec, m'omple molt i em fa sentir segura de que, encara que hi hagi gent amb prejudicis o fins i tot amb una bena als ulls, hi ha un grup força nombrós de gent que es preocupa pels problemes de la societat i que lluita per solucionar-los.

Endinsar-me en aquest món i observar com la gent treballa amb aquest grup de persones em fa venir ganes de continuar relacionant-m'hi i interessada en ajudar-los. És per això que valoro molt positivament la meva feina amb el treball de recerca i l'acabo amb un bon regust de boca.

7. BIBLIOGRAFIA

Referència de llibres i articles:

ALONSO, Sara; URIBE Joan. *Les persones en situació de sense llar a Barcelona: perfils, estat de salut i atenció sanitària*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2009. Col·lecció Informes Breus.

CABRÉ, Carles; GÓMEZ, Pep, SÁNCHEZ, Marina. *Persones sense sostre a Barcelona. Perfil dels usuaris atesos als serveis municipals*.

CABRERA, Pedro; RUBIO, María José; BLASCO, Jaume. *Qui dorm al carrer? Una investigació social i ciutadana sobre les persones sense sostre*. Barcelona: Fundació Caixa Catalunya, 2008. Col·lecció Eines per a la Inclusió.

Programa Municipal d'Atenció Social a Persones Sense Sostre. Barcelona: Benestar Social, 2006.

El fenomen sense llar a Catalunya: Persones, administracions, entitats. Síndic de Greuges. Informe Extraordinari.

Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Sostre. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2010. Dossier de premsa.

BALOT, Jordi. *Evolució del Concepte de "Sense Llar"*. Barcelona

Tot el que avui et sosté, demà es pot trencar. Barcelona: Arrels Fundació, 2010. Memòria 2010

ALTARRIBA, Laia. "750 voluntaris pentinen BCN per ajudar els sensesostre", a *Ara*, 10 novembre 2011, pàg. 17

PUNZANO, Israel. "Miguel Fuster. Nova vida després de baixar als inferns", a *Ara*, 27 novembre 2011, pàg. 3

GUITIÉRREZ, Maite. "El Banc dels Aliments, llest per recollir 800 tones de menjar", a *La Vanguardia*, 10 novembre 2011, pàg. 5

BENVENUTY, Luis. "Pentinant la misèria", a *La Vanguardia*, 10 novembre 2011, pàg. 4

SANZ, Rosa Mari. "Més de 750 voluntaris pentinen BCN per actualitzar el padró de 'sense sostre'", a *El Periódico*, 10 novembre 2011, pàg. 42

SANZ, Rosa Mari. "Del malson a la il·lusió", a *El Periódico*, 10 novembre 2011, pàg. 43

Referència de pàgines web:

“Diagnosi de persones al carrer 2011” *Butlletí. Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva. El web de la ciutat de Barcelona.* www.bcn.cat/barcelonainclusiva/butlleti. [2-12-2011]

Arrels Fundació. www.arrelsfundacio.org. [30-09-2011]

Fundació Mambré. www.fundaciomambre.org. [20-09-2011]

Assís Fundació. www.assiscentreacollida.org [20-09-2011]